

Tū'un é vā'a iña Xuva ko e xntée na'a San Marcu

*Kaka'an ntódo Juaan Bautista ñuu itsí kån
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Dukuån o iñi ntu'u e dóo vá'ā ó kaka'an tú'un iña Jesúcristu, divi I'xá Xuva kō, ña tuví e dukún kån.

² Nté ntūvi di'na uve na'a kaka'an Ísaia, ña é ka'án naa Xuva ko kídaā, tsí du'vā ó kaka'an Xúva ko ni I'xā ña:

Di'na taxnūu ú uun ña'a, ña é xtūví tu've itsi o, ne, dá taxnūu ú o.

³ Uun tatsín ne, dōo ditó kaka'an ñuu itsí kån:
“Nākoo tú've ntó itsi va'a,
tsí e vé'xi Xuva kō”, ka'an,
ka'an Ísaia san.

⁴ Ña é taxnuu Xuva kō ne, divi Juaan, ña é kaika má kū'u kan é kanakūtsi ntute ña ña'a san. Kaka'an ña é di'na natu'vi ña'a san kuétsi ña ne, dá kutsi ntute ña. Dukuån é kāda ka'nu iní Xuva ko ni ña kuétsi ña. ⁵ Un ntññ ña ñuú Judea ni ñá ñuú Jerusaleén, dā xee ñá ne, nativi iní ña kuétsi ña ne, da itsi ntute ña nta'a Juaán san mé'ñu ntute ka'nu é nani Jōrdaan.

⁶ Dóo Juaán san ni ñññ í'xi ña ne, ñññ kameu kúvi. E ini é'xi ña ne, skunti; ini xi'i ñá ntūdín ñuñu.

⁷ Kaka'an ntódo ña ni ñā'a san:

—Vi'i a vé ne, xée uun ña'a ñatñi, ña é dií ka ka'nu ña'a é xu'u. Ntē ña té nee nuu á'vi ko é nākoó tixi u é nāntuté u nti'xen ña. ⁸ Xu'ú ne, kūdii ntute kadá'vi ú nto dá kanakūtsi ntute ú nto. Ntá tsi divi ñā ne,

Espíritū Sántū ta'xi ña nto é kunūu ña nima nto — ka'an Juaan.

Dā itsi ntute Jesuu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Ntuvi tsikán ne, ntaka Jesuú ñuú mii ñā é nani Nazāree, é tuví ñuú Galilea. Xée ñā mí tuví Juaan. Juaán san ne, nakútsi ntute ña Jesuu mé'ñu ntúte ka'nu é nani Jōrdaan. ¹⁰ Kidáā né, dā ntíi Jesuu diñi ntute ka'nu san ne, ñni ña tsí nákaan e dukún kan ne, ikān ntíi Espíritū Sántū san é vata kaa uun paloma é írkaá nuu diki ña. ¹¹ Kaka'an tátsin Xúva kō nte e dukún kán:

—Divín é I'xá mii ko e dóo kakuinimá ko o. Ñá te nté kaa diní nu nimá ko kuenta iña o —ka'an Xúva ko ni Jēsuu.

Ntōo tó'ō e ña vá'ā san é kō'xo Jesuu nuu i é kīni kaa

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Espíritū Sántū sán ne, kue'en ní'i ña Jesuu ñuu itsí kán. ¹³ Úvi dīkó ntuvi, úvi dīkó niñu íka Jesuu íkán. Kaika ña mí ntaíka kiti ku'u san. Ikān xée tó'ō e ña vá'ā san ne, ntio i é kō'xo Jesuu núu i é kīni kaa. Ntá tsi xee ánjē san é kade ña ña kuenta.

Eni ntu'u Jēsuu kaká'an ntódo ña ñuú Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Dā inúu kutu Juaan viútun sán ne, xée Jēsuu ñuú Galilea, kaka'an ntódo ña, kaka'an ña nté kuān nte vá'ā ó kadē kú've Xuva kō. ¹⁵ Kaka'an ña:

—E xée ūra í ve. Ña ná'ā ka dá kixkadā kú've Xuva kō. Dukuān né, natu'vi ntó kuetsi nto ne, kuinti'xe nto tú'ūn é vā'á san —ka'an ña.

*Nākaxnúu Jesuu kīmi ña'a, ña ntátava tsákā san
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)*

¹⁶ Kaika Jesuu díñi míni Galileá san ne, ikān nāni'i ña Simuun ni ení ña, ñá nani Andree. Ntánakuítá nuu ña xunu ña iní ntute san, tsí ñi'vi tsiñu ntáde ña é tsáká ntátava ña. ¹⁷ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kuntīkin ntó ko. Ñá tāvá ka nto tsákā, tsí vi'i a vé ne, ká'an nto ni ūn ntí'í ntí'í ña'a é na ntūvá'a nima ña —ka'an ña.

¹⁸ Kidáā ne, ura tsí i tsoo mii ña xunu ña ne, dá kuē'en ñá ni Jēsuu.

¹⁹ Kūdii tsi kué'en Jesuú ne, nāni'i ta'an ña ni Sántiau ni ení ña, ñá nanī Juaan. Ntuvi ña é i'xá Zebedeu. Ñu'u ña ni uva ñā iní tun ntoō ñá, ntántavá'a ña xunu ña. ²⁰ Kidáā né, kāna Jesuu ña é kuntīkin ñá ña ne, ura tsí i xtúvi mii ña uva ña nī ña ntáde tsiñu iña ña iní tun ntóó san, dá kuē'en ñá kuntīkin ñá Jesuu.

*Uun ña'a, ñá nuu é ña vá'ā nima i
(Lc. 4:31-37)*

²¹ Xée ña ñūu é nani Capērnau. Ntuvi é ntoo kadin ña'a sán ne, kué'en Jēsuu má vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé ne, eni ntu'u ñā nakua'a ña ña'á san.

²² Ña'a sán ne, dōo va'á kuinī ñá da téku ña é kuān nte vá'ā ó kaka'an Jēsuu. Ñá te ni kā'an ñá ni ña vatā ó kaka'an mastrú lei iña Xuva ko, tsi dóo iō ña é kā'an ña dá kanakuā'a ña. ²³ Tuví uun ña'a má ūkún kán, ña é nuu e ña vá'ā nima i. Kaka'an nātí san:

²⁴ —¿Nté kui kánateñu nuu nto ntí, Jesuu, ñá ñuú Nazaree? ¿Vēxká'ni ntu nto ntí? Iní ntí nto, tsí Xuva kō táxnūu ña nto —ka'an ña.

²⁵ Ntá tsi de tíi Jesuu ni é ña vá'ā san, kaka'an ña:

—¡Ntiin i'a, tsí ña te íña o sá'ā! —ka'an ña.

²⁶ Ide é ña vá'ā san é xi'i mii ñatíí san ne, dōó ntii kachu'u ntáa é ña vá'ā san da ntíí, kue'en. ²⁷ Koó dā kúdu'va ña ntâñí san ne, ntáka'an ña:

—¿Xoó ña'a ntu ña sā'a e kúvi idé ña é nakūnu ña é ña vá'ā san? Ña sā'á ne, e túku o kadē kú'vē ña. Kakutíí ña kanakūnu ña é ña vá'ā san. ¿Né ntu nchu'ún kanakuā'a ña kō? ¿Ō nchu'ún xee ntu, ne, nté kaa? —ka'an ñá'a san.

²⁸ Ura dú'va tsi i kútuni un ntíí ntíí ña ñuú nta'vi san, ñuú e ntáduku ntée ñuú Galilea, nté ō dé Jesuu, tsí dōo ntáka'an ñá'a san.

Ntāvá'a Jesuu ñuntíí Sīmuun
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Dā ntáka Jesuu mí ntánataká nuu ña Israeé san ne, kue'en ní'i ña Santiau ní Juan nú vi'i Sīmuun. Ikān tuví Andreé di. ³⁰ Kaka'an ñávi'i Sīmuun ni Jēsuu tsí etsin ñuntíí Sīmuun. Tuví ntaa ña má vi'i ña kān, tsí ka'ni kaxé'e ña. ³¹ Kúkí'ví Jesuu má vi'í mí tuví ña ne, karkāa ña nta'a ña, náxntitsí ñá ña. Ura tsí i ntikó ña ka'ni. Kidáa ne, kué'en ña, kūkavá'a ña é kā'xí ña'a san.

Dōó titín ña nchokuvi ntavá'a Jesuu
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Dā kuāā, da idó nuu ngántii sán ne, ñá tē nté kaa ña'a xee ña mí tuví Jesuu, xee ní'i ña ña nchokuví ni ñā é ñu'u é ña vá'ā nima i. ³³ Un ntíí ntíí ña ñuu í san ne, nataká nuu ña xi'i kan. ³⁴ Ná tē nté kaa ña'a ntavá'a Jesuú da nēé ka kui'i ntákuví ña. Nakúnu ñā é ña vá'ā san é ñu'u nima ñá'a san di. Ná ni xē'é Jesuu itsi é kā'an é ña vá'ā san xoo é ñi'vi ñā, tsí e ña vá'ā san ne, ini tsí I'xá Xuva ko ñā.

*Kaika Jesuu kan#̄ ñūú Galilea, káka'an ntódo ña
(Lc. 4:42-44)*

³⁵ Tévāá du'va tsi, dá ntikin ni'nī ká ne, nákontĩtsí Jesuu, kué'en ñā mí xoxó ña'a, tsí ntio ña é kunuu mii ñā é kā'an ñá ni Xuva kō, ña tuví e dukún kán.

³⁶ Simuun ni ñá ntoo ni'i ñā ne, íxnantuku ña Jēsuu.

³⁷ Dā nání'i ña ñá ne, ntáka'an ña:

—Un ntíí ntíí ña'a san ntánantuku ña ntō —ka'an ña.

³⁸ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Xio ñuu é ntoo etsin i'a ki'in o ve. Ikān kík'a'an ntódo ú dí, tsí dukuān é vé'xi u —ka'an ña.

³⁹ Dōo íka ña é un ntí'i itsi ñuú Galilea. Kaka'an ntódo ña má ví'i mí ntánataká nuu ña Israeé san un ntíí ntíí ñuú san ne, nakūnu ña é ña vá'ā san.

*Dā ntavá'a Jesuu uun ña'a, ña kanako'xo kúñu ī
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)*

⁴⁰ Xée ūun ña'a, ña kanako'xo kúñu ī, mí tuví Jesuu. Kanchiti ña, kaka'an ña:

—Tē ntio nto ne, kuví ntavá'a nto ko —ka'an ña.

⁴¹ Kidáā ne, ntunta'ví ini Jesuu ña. Tñin nta'a ña ñā ne, kaka'an ña:

—Ntio ko. Ntuvá'an —ka'an ña.

⁴² Ura tsí i ntí'i kui'í san ne, ntuvá'a ña.

⁴³ Nataxnūu Jesuu ñá ne, dōo ka'an ñá ni ñā:

⁴⁴ —Ñá ku kā'an tsín ni ñā'a nté ō kúvi é ntuvá'an. Kué'én ve mí tuví dutú san, na kōto nteé ña o ne, dá nakué'en sintiá'vi nta'a Xuva kō tsi é ntuntoo kúñu o, vatā ó kaka'an Muísee é vñin. Dukuan kōo é kūtuni ñá'a tsí ntuvá'an —ka'an Jēsuu ni ña.

⁴⁵ Ntá tsi ña ntuvá'a sán ne, kué'én ña itsi kán né, ikān éni ntu'u ña kāka'an ñá ni ūn ntíí ntíí ña'a san nté ō dé Jesuu é ntavá'a ña ña. Dukuān ne, ña ni kúvi xee ditó ka Jesuu nté uun ká ñuu. Da mii tsí e íka ña mí xoxó ña'a. Ntá tsi dóo ki'in itsi ñūu vé'xi

ñ'a'a san é nataká nuu ña mí tuví ña é ntio ña kini ña ña.

2

Ntāvá'a Jesuu úun ña'a, ñá xi'i kúñu ī
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Dā kútítín ntuvi ne, nāxee Jesúsú ñuu é nani Capērnau. Ura tsí i kútuni ñá'a san é tuví ña uun vi'i. ² Ñá tē nté kaa ña'a nataká nuu ña; ntē ña ni xee tá'an vi'i san é kuntōo ña má vi'i kán é kīni ña é kāka'an ña. ³ Kidáā ne, xée kīmi ña'a, odo ña uun ña'a, ña xi'i kúñu ī. ⁴ Ñá nī kúvi kuīta ntí'xin ña má vi'ī mí tuví Jesuu, tsí ña te nté kaa ña'a ntáñī ña. Dukuān ne, kúxēe ña diki vi'i kan né, nākaán ña un siin diki vi'ī san mí tuví Jesuu. Mí kantīī ne, nákií ña chidō é nuu ña xi'i kúñu ī san iní vi'i kán. ⁵ Dā íni Jesuu tsí ña odō ña xi'i kúñu ī sán ne, nī kué'en ini ña ntákuinti'xe ña ne, kaka'an ñá nī ña nchokuví san:

—É ntōo kuétsi o vē, da' —ka'an ña.

⁶ Ío mastrú lei Xúva kō é ntoo ña ne, ntádē kuení ña: ⁷ “¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú ña sá'a? ¿Ña kaíko ñu'u ntu ña Xuva kō? Tsí xoxó ña'a ñuxiví sa é kūvi nakate ña kuétsi kō. Da miī tsi Xuva kō é kūvi vií ña”, dé kuení ña. ⁸ Kūtuni Jesúsú nté ō ntádē kuení ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté kui kuān ó ntádē kuení nto? ⁹ ¿Neé ntu e dií ka ña ví'xin kaa é kā'án u ni ña sá'á, te kuinī nto? ¿Ō ka'án ntu u: “É ntōo kuétsi o”, ō ka'án ntu u: “Nakuntítsin, kuni'in chido ō, kunú'ūn nú vi'i o kán”, koo ka'án u? ¹⁰ Ntio ko é na kūtuni nto tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatīī ne, kúvi nakate u kuétsi ntō ñuxiví sa —ka'an Jesúsú ni mastrú lei san.

Kidáā ne, kaka'an ñá nī ña xi'i kúñu ī san:

11 —Dìvīn é kāká'án u ni ō ne, nakuntítsin, kuni'in chido ō, kunú'ūn nú vi'i o kán —ka'an Jésuu ni ña.

12 Ura tsí i nakuntítsi ña, náki'i ña chido ñā ne, kúnū'ú ña nú vi'i ña kán. Koó dā kúdu'va ña'a san ne, nánū'u ñá iní ña Xuva kō, ntáka'an ña:

—Váta ūun ito kini o é kuān ó kakuvi, é kántuvá'a ña'a san —ka'an ña.

Kāna Jesuu Lévi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Kidáā ne, kué'en xtūku Jesuu diñi míni Galilea. Dōo xee ñá'a san mí tuví ña ne, nakuá'a ña ña'a san.

14 Kué'ēn ká Jesuu ítsi kán né, ikān nání'i ña uun ña'a, ñá nani Lēvii, i'xá Alfeu. Tuví Levii nú vi'i mí kaido ña diu'un xōo iña ñuú Roma. Kaka'an Jésuu ni ña:

—Kuntīkín ko —ka'an ña.

Nákuntítsi Levií ne, kué'en ña ni Jēsuu.

15 Uun ntuvi ne, tuví Jesuu nú vi'i Lēvii, ntaé'xi ña. Ñá te da dīi ña ntaído diu'un xōó san ntoo ña nú mesa, ni ñá iō kuetsí i. Ikān tuví Jesuu ni ña ntiní'i ñā. Tsí ña te da díi ña'a san ntántikin ñá Jesuu.

16 Ntá tsi mastrú lei ni ñá fariseú san ne, iní ña tsí ntaé'xí dadii Jesuu ni ñá kini ntáa san, ni ña ntaído diu'ún san ne, ntáka'an ñá ni ña ntiní'i Jēsuu:

—¿Nté kui ntaé'xí dadii ntu mastru ntó nī ña kini ntáa san, nī ña ntaído diu'ún san? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

17 Tékú Jesuu é ntáka'an ñá ne, kaka'an ñá ni ña:

—Ña'a é vā'á o ni ī ne, ñá vādá ntio ña medíkū; tsí ña nchokuví tsi san é ntio ña medíkū. Xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, ñá tē ña é vā'á san kanantukū u, tsí ñá iō kuetsí i san —ka'an Jēsuu.

Kaka'an Jésuu iña é kuān xkoó ini ña é kuntoo ixu ñā

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Ña ntini'i Juaan ni ñá ntini'i ña fariseú san ne, dukuān xkoó ini ña é kuntoo ixu ñā. Xée ñā'a san, ntátsixe'e ña Jésuu:

—¿Nté kui ña kuan xkoó ini ntú ña ntini'i ntó é kuntoo ixu ña vatá ó de ña ntini'i Juaan ni ñá ntini'i ña fariseú san? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

¹⁹ Jesuú ne, kaka'an ña:

—¿Vá kuvi ntu kuntoo ixu ñā'a, ña ntóo viko mí katánta'a ña'a, te tuví dukuan ñatíí, ña tánta'a san? Ñá'ā, tsí ka'xí nti'i ña. ²⁰ Ntá tsi tē xee úra i é ntaka ña tánta'a sán ne, kidáā né, ió ntuvi é kuntoo ixu ñā.

²¹ Ñá tē doo xée san naxntéé nuu o doo tsude, tsí doo xée sán ne, kanatixi tē ntóo. Kidáā ne, ntátsin nti'i ne, dií dií ka kini koo kuvi. ²² Tē xnuu vá'a o ntute tinti'o xee iní ññ sán ne, ñá te ññ ata kū'un, tsí ntata té kukāve. Uun ito tsi kunaá ntute tinti'o san ni ññ i sán di. Tsi ntute tinti'o xee san ne, kantio é kū'un iní ññ xee —ka'an Jésuu, kánañē'e ñā ña.

Ntáksin ña ntini'i Jésuu xóko trigu ntúvi dá iō dá'na

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Ntuvia dá iō dá'na ne, kué'en Jésuu ni ña ntini'i ñā, itā nti'xin ña mí kaa trigú san. Ña ntini'i Jésuú ne, kátsin ña xoko trigu é ká'xí ña. ²⁴ Iní ña fariseú san é kuān ó de ña ne, ntáka'an ña:

—¿Nté kui ntáksin ntu ña xoko trigú san? Ñá vā'á ó é kada tsiñu o ntúvi dá iō dá'na, tsi dóo xii kaa é kuān koo vii o —ka'an ña.

²⁵ Ntá tsi kaka'an Jésuu:

—¿Ñá íni ntú nto nté ò dé uvata ko Dāvii da taan núu ña ni ña ntini'i ñā da kákin ña? ²⁶ Tsí ki'ví ña iní vi'i Xuva kō kidāā dá tuví dutu ñá odo nūu, ñá nani Abīata. Davií ne, íkan ña tāñú'u kuíko san é ká'xi ñá ni ña ntini'i ña, kuān te dóo xií kaa, tsí da mii tsí dutú san é kūvi ka'xí ña tañú'ū e kúviko san —ka'an ña.

²⁷ Kaka'an Jésuu ni ñá fariseú san:

—Tsí Xuva kō ne, ñá te nī de kú'vē ñá ña'a vata koo é na kāda ka'nu ña ntuvi dá iō dá'na, tsí dē kú'vē ñá ntuvi dá iō dá'na vata koo é na kūntoo da'na ña'a san. ²⁸ Xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, kuvi ká'án u nee iña é vā'a é vīi o ntúvi dá iō dá'na —ka'an Jésuu.

3

*Ntavá'a Jesuu úun ña'a, ña kádun nta'a i
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)*

¹ Kué'en xtūku Jesuu má vi'í mi ntánataká nuu ña Israee. Ikān tuví uun ña'a, ña e kádun nta'a i.

² Ntāñí ña'a má vi'í san, ntaíto díto ña te ntāvá'a Jesuu ña kádun nta'a i ntuvi dá iō dá'na. Tsí ntántukū nuu iní ña nté koo tsi'i kuétsi ña Jéuu.

³ Kaka'an Jésuu ni ña kádun nta'a i san:

—Kuntītsín mé'ñū ña'a san —ka'an ña.

⁴ Kidāā né, tsixe'e Jéuu ñá nguií san:

—¿Nee iñá ntu é dií ka vā'ā o é vīi o ntuvi dá iō dá'na, te kuinī nto: é vīi o é vā'á ne, ò é kīni kaa? ¿É ntavá'a o ña'a ne, ò é nakunaa o ña? —ka'an ñá, tsixe'e ña ñā.

Koó dā diin diin sa intóo ña'a san. ⁵ Dā íto Jesuu ñá'a san ne, dōó dutsi kuíni ña ne, dōo u'vi kakúvi ña é kuān nte ká'xi nima ñá'a san. Kidāā ne, kaka'an ñá nī ña kádun nta'a i san:

—Nakāan ntá'a o —ka'an ña.

Nákāa ñá nta'a ña ne, ura dú'va tsi i ntuvá'a. ⁶ Kidáā né, ntāka ña fariseú san, kue'en ñá, kūnatiín ña ni ña ntini'i Hēródē nté koo ka'ní ña Jesuu.

Ñá tē nté kaa ña'a nataká nuu ña diñi míni kān

⁷ Kué'en Jēsuu ni ña ntini'i ña diñi míni Galilea. Ñá te da dīi ña ñuú Galilea ntántikin ñá Jesuu. ⁸ Dōó ki'in itsi vē'xí ña'a san é kinī ñá Jesuu da téku ña nee ntí'i ntí'i nuu i é kade ña. Dōó titín ña'a ntāka ña ñuú Judea, Jerusáleen, Idúmeá, ni ñūu é ntoo xio diñi ntute ka'nu é nani Jōrdaán ne, xée ñā é kīni ña é kākā'an ña. Vé'xi ñā nte ñūú Tiru ni Síduun. ⁹ Kaka'an Jēsuu ni ña ntini'i ñā é na kutūví tu've tsi úun tun ntōo é kunūu ña vata koo é ña ta'u núu ña mé'ñū ña'a san. ¹⁰ Ñá te da dīi ñá nchokuví san ntavá'a ña ña. Dukuān ne, un tsi ntátí'vi nuu ta'an ña é ntio ña tīin nta'a ña Jēsuu. ¹¹ Dā íni é ña vá'ā san Jēsuú ne, ná kunchitī nú xe'e ña. Dōó ntīi kachu'u ntáa, kaka'an:

—Diyīn é I'xá mii Xuva ko ō —ka'an.

¹² —Ñá ku kuān xkoó ka'an xoó ña'a u mé'ñū ña'a san —ka'an Jēsuu.

*Dā nakaxnúu Jesuu uxuvi ñá'a pustru ña
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)*

¹³ Kidáā ne, kúxēe Jesuu rkí uku kán ne, kāna ña xoó ña'a e ntío ña. Ne, xée ñā mí tuví Jesuu. ¹⁴ Kidáā ne, ná kaxnuu Jesuu uxuvi ñá'a, ña é kuntini'i ñā. Taxnúu Jesuu ña é na kī'in ña, kíkā'an ña tú'un Xuva kō. ¹⁵ Xé'e Jēsuu ítsi é kūvi ntavá'a ña ña ntánchokuví san nī é nakūnu ña é ña vá'ā san. ¹⁶ Uxúvi ña'a ña sá'a, ña é nakaxnúu Jesuu: Simuun, é kākā'an Jēsuu é Pedru kunáni ña; ¹⁷ Santiaú, i'xá Zebedeú, ni enī ña, ñá nanī Juaan, ntuvi ña é xntántēe Jesuu ña é Boanege ña, é kāni tú'un I'xa É Kākatsin, tsí dōo

dutsi ini ña; ¹⁸ Andree, Félipe, Bartulúmee, Máteu, Túmaa, Sántiau, i'xá Alfeu, Tádeu, tuku Símuun; ¹⁹ ni Júda Scarīote, ña é diko Jésuu.

*Ntáka'an ñá'a san tsí nuu é ña vá'ā nima Jésuu
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)*

Rkontúví ne, xée Jēsuu nú vi'i ña'a ne, kúk'ví ñā má vi'i kán. ²⁰ Ntá tsi dóo titín ña'a xee ntikin ñá ña, é ntē ña ni kuné'e ka'xí ña. ²¹ Kūtuni ñávi'i Jesuu é kuān ó kanto'o ña ne, xée ñā é nākuntéka ña ña, tsí kakuluku Jésuu, kuíni ña.

²² Mastrú lei, ña vé'xi ñuú Jerusaleén ne, ntáka'an ña:

—Ñatíí sa'á ne, nteé kimi ña iña é ña vá'ā é nani Belsēbuu. Dukuān é kakuvi kanakūnu ña é ña vá'ā san —ka'an ña.

²³ Kidáā né, kāna Jesuú mastrú lei san ne, náñ'e ñá ña, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté ntu koo vii tó'ō e ña vá'ā san é nakuíta é ñā vá'a ni'i i? ²⁴ Tē ntánāa míi ña ñuu i sán ne, ntánakunaá ña ñuú ña. ²⁵ Tē ntánāa míi ña'a sán nī ñávi'i ña ne, ntánakūnaá ña ñavi'i ña. ²⁶ Te mií tó'ō e ña vá'ā san naa núu mií ne, ¿nté ntu koo kutíi i? Tsí kanakunaa mii tsi kúñu i.

²⁷ Nté uun xoxo kuvi k'ívi i iní vi'i ña dóo ntii iní í san é ki'i dú'u iña ñá tē ña di'na ki'ní ña ña dóo ntii iní í san. Kidáā ne, kuvi ki'i dú'u ña é un ntí'i iña ña.

²⁸ Nuú é ntaā i é kāká'án u ni ntō tsí kuvi víi Xuva ko nākate ña un ntíí ntíí kuétsí é íó iña ña'a, nī é ntáka'an kīni ña. ²⁹ Ntá tsi ña kada ka'nú ini Xuva ko ni ñā'a te ntáka'an kīni ña iña Espíritū Sántū san. Koo kuétsi ña ntii dañu ntūvi —ka'an ña.

³⁰ Du'vā ó kaka'an Jésuu, tsí ntáka'an ñá'a san é nuu é ña vá'ā nima ña.

Dì'i Jēsuu ni ení ña
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Kidáā ne, xée dì'i Jēsuu ni ení ña. Ntáñī ntée ña ña nu kí'i kán, ntáka'an ñá ni ñā'a san é ncho ka'an ñá ni Jēsuu. ³² Ña ntoo ni'i Jēsuú ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Dì'i nto ni enī ntó ne, ntáñī ntée ña nto kí'i kán, ntánantuku ña ntō —ka'an ña.

³³ Kidáā ne, kaka'an Jēsuu:

—¿Xoó ntu é dì'ī ko? ¿Xoó ntu é ēní ko? —ka'an ña.

³⁴ Kidáā né, īto Jesuu ñá'a san, ña ntoo diñi ña ne, kaka'an ña:

—Un ntíí ntíí ña sá'á ne, dì'ī kó ña, ení ko ni tā'an ko. ³⁵ Tsí un ntíí ntíí ña'a, ña e ntáde é ntio Uva kó ne, ña é ēní ko ña ne, ta'an kó ña; ña é dì'ī kó ña di —ka'an Jēsuu ni ña.

4

Kantaa Jēsuu úun nuu i iña ñá katsoo ntikín
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Ēni ntu'u xtuku Jesuu kánakuā'a ña ña'a san diñi míní san. Ñá te da dī ña'a náta'á nuu ña. Dukuān ne, kúxēe Jesuu ini tun ntōo é tují nu míní sán ne, itúvi ña. Un ntíí ntíí ña'a sán ne, ntoo ña nú ñuti kan. ² Títín nuu i kaka'an Jēsuu é kanakuā'a ña ña'a san iña Xuva ko. Kantaa ña uun nuu i ni ñā'a san, kaka'an ña:

³ —Kini nto é kākā'án u ni ntō: Uun ña'a ne, kué'en ña, kūtsoó ña ntikín. ⁴ Dá katsōo ña né, iō ntikín san é itsi kan kō'xo. Kidáā ne, xée láā, é'xi ti ntikín san. ⁵ Ió ntikín sán ne, kó'xo ne'u xuú san mí ña kué'e nté'u iō. Uun dá'na tsi kéne xuku i, tsí ña tují kué'e nte'u é kākā xo'o i. ⁶ Dā naí'ni ne, kādún

xo'o ī ne, xí'ī, tsí ña tuvi kué'e nte'u mí kāka xo'o i. ⁷Ío ntikin sán ne, kó'xō mí kākene xuku íñū. Ntá tsi da kéne xuku íñū mi kéne xuku va'á san ne, távi nūu xuku va'á san ne, xí'ī; ña ni kíi kīti i. ⁸Tuku ntikin sán ne, kó'xo ñu'u vā'a. Kēne xuku í ne, kuka'nu. Oko ú'xi kīti i kíi ti é uun dítsin ī. É tūku ditsin í ne, úni dīkó kīti i kíi ti. É ūun ká ditsin í ne, uun sientu tí kíi ti —ka'an ña.

⁹Kaka'an ña:

—Xoo é kātekú i ne, na kīni i —ka'an Jēsuu.

Nté kui kuan ō ntáda ntaa Jesuu núu i sá'a
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰Dā kunú'u ña'a sán ne, uxuvi ñá ntini'i Jēsuú nī ña intóo ká ne, tsixe'e ña Jēsuu nee íñá ntu kani tú'un nuu i é kāka'an ña. ¹¹Kidāā ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ntō'ó ne, kata'xi Xuva ko é kūtuni nto nté o kadē kú'vē ña. Ntá tsi ña nguiī sán ne, ñá ini ña. Dukuān né, da mii kuē'en tsi tú'ūn é ña káñe'e diki ñá'a san kaka'án u ni ñā. ¹²Kakuvi vata ō ka'an Ísaia kidaā, tsí kuān te ntaíni ña, ntá tsi ña te ntaíni ntí'xe ña. Ntátekú ña é kāka'án u, ntá tsi ña ntáñe'e diki ña. Dukuān ne, ñá natū'vi ña kuétsi ñā ne, ñá kada ka'nū iní Xuva ko ni ñā —ka'an Jēsuu.

¿Nee íñá ntu kani tú'un é kāka'an Jēsuu iña ñá katsoo ntikin?

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³Tsixe'e Jēsuu ña:

—¿Ñá nī ñe'e diki ntu nto é kāka'án u? ¿Nté koo kī'in diki ntu nto te kā'án ka ú ni ntō kuan? ¹⁴Tsí ña'a, ña kaka'an tú'un Xuva kō né, vata kaa ña'a, ña katsoo ntikin san, kaa ña. ¹⁵Iō ñá'a ne, dā téku ña tú'un Xuva kō ne, vata kaa nte'u ítsi san mí ko'xó

ntikin san kaá nima ña. Tsí ura tsí i da téku ña tú'un Xuva kō ne, vé'xi tó'ō e ña vá'ā san é naki'i tú'ūn san é Inúu nima ña. ¹⁶ Iō ñá e dóo diní ña e ntátekú ña tú'un Xuva kō. Dìvi ñā ne, vata kaa kudii nté'u nú xūú san mí ko'xó ntikin san kaa ña. ¹⁷ Ntá tsi ña na'a kakutíi i, tsí ña tuvi kué'e xo'o i. Ña sá'á ne, ña ná'a ntáxnuu ña nima ña é kāka'an Xúva kō. Tē nee iña é nto'o ña, o tē dóo kini o ntáka'an ñá'a tsí kuinti'xe ña tú'un Xuva kō né, xtuvī mii ña é kuntikin ñá Xuva kō. ¹⁸ Iō ñá e ntátekú ña tú'un Xuva kō ne, vata ntáa nte'u mí kākene xuku íñū mí kō'xó ntikin san ntáa ña. ¹⁹ Ña ni é'nu ntikin san, tsí xuku íñu san tñn nuu ditsin i. Kuan tsí ó kakuvi ni ñā'a sán dī. Dōo ntánti'i iní ña nee iñá vii ña. É kukuika ña ñuxiví sa é ntio ña. Ntaéni nta'ví mii ñā kúñu ñā tsí diu'un dóo ntio ña, ne, ntio ña da neé ka nti'í é íó ñuxiví sa. Ña ntákune'e ña é vii ña kuenta tú'un Xuva kō. Dukuān ne, ña ntaé'nu ña. ²⁰ Iō ñá e dóo vá'ā o téku ña tú'un Xuva kō. Dìvi ñā ne, vata ntáa nte'u va'á san mí kō'xó nuu ntikin san ntáa ña. Tsí ntákuinti'xe ña tú'un Xuva kō ne, ntáde ntaa ña é kāka'an Xúva kō. Íó ntuvi vā'á iña ña. Vata ntáa ditsin i mi kíi oko u'xi, uni díko, ni ūun sientu kítí i ntáa ña —kuan ō ka'an Jéssu ni ñá ntoo ni'i ñā.

Tū'un iña kantilin
(Lc. 8:16-18)

²¹ Kaka'an xtúku Jesuu ni ña:

—Te nātuún o kántílin má vi'i kán ne, ¿vá ma etun ntú kan xtuvi o, ō má itó kán? ¿Ñā ntu te xntekú dukún ō vata koo é nāxi'í nuu? ²² Nee iña é vīi xú'u o vēvī ne, kutuni ñá'a sán rkontúvi. ²³ Xoo é ntátekú i ne, na kīni i é kāka'án u —ka'an ña.

²⁴ Kaka'an xtúku ña:

—Kini vá'a nto é kaini nto. Vata tsí o xntéku kú'vē ntó ne, dadíi tsi kú've i nī'i ntó ne, ntekú ka ni'i ntó

di. ²⁵ Tsí ña'a, ña é io iña í ne, dií ka kue'e ní'i ña, ntá tsi ña'a, ña é ña tuvi iña í ne, kunaá nti'i iña ña —ka'an Jéssu ni ñá ntoo ni'i ñā.

Kuenta iña ntik'in é kae'nu

²⁶ Kaka'an xtúku Jessu:

—Mí kadē kû'vé Xuva kō né, vata kaa uun ña'a, ña katsoo ntik'in matú i. ²⁷ Ña sá'á ne, kakidi ñá niñú a ne, dá kanākuntísi ña ntuvi ā. Tē ita ntí'xin ntuvi ne, kene ntik'in san, dá kēne xuku i. Ntē ñá ini ña nté ō kúvi kéne, ²⁸ tsí nte'ú san kade mií é kēne ntik'in san. Di'na tsi xuku i kakéne ne, dá ntika íta i. Kidáā ne, kakii kiti i. ²⁹ Tē í'xe ti ne, tñn ña ti, tsí xee ntúvi ī —ka'an Jéssu.

Kuenta iña ntik'in kúli

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Kaka'an Jessu:

—¿Nee iñá ntu é ntudadii vatā o mí kadē kû'vé Xuva kō? ¿Ō neé ntu kuvi ntada dadii o ni ī? ³¹ Mí kadē kû'vé Xuva kō ne, vata kaa uun ntik'in kuli kaa. Ntik'in kulí san ne, dií ka kuetsí é da nēé ka ntik'in é kû'xí ō. ³² Ntá tsi tē kantú'xi ne, kae'nu da nte dií ka dukun é da nēé ka tuku xuku. Lāá san ne, katsodo ti tāka tí nta'a i mí vēti, tsi dóo na'nu xuku ī —ka'an Jéssu ni ñá'a san.

Mí idiá'vi nuu i é kāntaa Jessu

(Mt. 13:34-35)

³³ Núu ī é vāta kaa sá'a kantaa Jessu dá kanakuā'a ña ña'a san un tsi da nte mí'i kī'in diki ña. ³⁴ Da mií kue'en tsí nuu i sá'a kantaa ña ni ñā. Ntá tsi dá ntoo mií ña ni ña ntini'i ñā ne, xé'e ñā é kūtuni ña nee ntí'i nti'i kani tú'un é kāka'an ña.

Dā natú'u Jessu tátsin ni ntuté san

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Dā kuáa ntuvi tsikán ne, kaka'an Jésuu ni ña ntini'i ñā:

—Kuíta nti'xin o ūun xo diñi ntute san ve —ka'an ñá ni ñā.

³⁶ Kidáā né, ña ntini'i Jésuu tsóo mii ña ūn nti' nti' ña'a san, dá kŭxée ña iní tun ntōo mí nuu Jesuu. Titiñ ña'a kŭxée ña tuku tun ntōo é kŭ'in ñá ni Jésuu.

³⁷ Kidáā ne, iñi ntú'u ínu tātšín ō ne, uun ito tsi kukí'vi ntūte iní tun ntōó san un tsi da nte tsítu ntute. ³⁸ Jesuú ne, kakidi ña ata tún ntōó san, xi'i téu ña doo díki. Nantóto ña ntini'i Jésuu ña, ntáka'an ñá ni ñā:

—¡Mastrû! ¿Ñā ntu te káde nto kuenta é dóko sa téni ō? —ka'an ñá ntini'i ñā.

³⁹ Kidáā ne, nákontšísí Jesuu, dá kakā'an ñá ni tātšín ni ntuté san:

—¡Nakunúun kadin! ¡Diin diin tsi kutūvin! —ka'an ña.

Xíō kadin tatsin ni ntuté san. ⁴⁰ Kidáā ne, kaka'an Jésuu ni ña ntini'i ñā:

—¿Nté kui ntaú'vī ntú nto? ¿Ñā ntákuinti'xe ntu nto tsi dóo ka'nu Xuva kō? —ka'an ña.

⁴¹ Dā kúdu'va ña ntini'i ñā ne, ntánatín mii ñā:

—¿Nēe ñá'a ntu ña sá'a é un tsi nte tatsin ni ntuté san ntáde ntaa é káka'an ña? —ka'an ñá ntini'i ñā.

5

Ña ñuú Gadara, ñá ñu'u é ña vá'ā nima i
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Xée ña ūun xo diñi mínī san, nté ñūu é nani Gādara. ² Dā ntíi Jesuu tún ntōó san ne, xée ētsín uun ñatī, ña é ñu'u é ña vá'ā nima i. Kapusantú kán vé'xi ñatí san, ³ tsí ikān nuu ña mí ntoo ñaña ñā'a san. Xōxó kuvi xnū'ni í ña, nté kadena. ⁴ Ki'in itō xnú'ni ñā kadena dí'in ña ni ntā'a ña, ntá tsi uun

ito tsi kátsin tu'un ña kadená san. Nté uun xoxo ni kuvi vií i ni ñā. ⁵ Nté ntūvi nte níñu kaika ña má kū'u kán, nī nú ñañā sán di; ñá te xkūtíkadín ñā. Un vá'a tsi kakachu'u ntáa ña, kaxé'e ña xuú san kúñu ñā. ⁶ Ikā ká ve'xí Jesuú ne, koó da kainu ñatíí san kue'en ña, kukunchíti ña nuu ñā. ⁷ Dōó ntii kaka'an:

—¿Nté kui kanatekū du'xen ntu ntó ntí, Jesuu, I'xá Xuva kō, ña tuví e dukún kán? Natekū ntó Xuva kō tsí ña ku nakutsu'un ntō ntí —ka'an é ña vá'ā san é ñu'u nima ñátíí san.

⁸ Tsí kaka'an Jésuu ni é ña vá'ā san:

—¡Ntiin nima ñá sá'a, é ña vá'ā! —ka'an ñā.

⁹ Tsixe'e Jēsuu ñā:

—¿Nté ntu nanin? —ka'an ñā.

—Ligiuun naní ntí, tsí ña te da díí ntí —ka'an é ña vá'ā san é ñu'u nima ñā.

¹⁰ Ikan dá xe'e nta'a Jesuu:

—Vií nto da xe'e, ñá ku nakunū ntó ntí é kī'ín ntí xio ñuu —ka'an é ña vá'ā san.

¹¹ Ikan tsi ētsin ne, ñá te da dīi kútsin ñu'u tí, ntaé'xi tí má kū'u kán. ¹² Kidáā ne, ikan é ña vá'ā san da xe'e nta'a Jesuu:

—Ta'xi nto na kū'un ntí nima kútsín san —ka'an é ña vá'ā san.

¹³ Kaka'an Jésuu tsí kuvi. Kidáā né, ntii é ña vá'ā san nima ñátíí san ne, kué'en, kūku'un nima kútsín san. Ñá te da ūvi míil kútsín san ne, īnu tí un ntíí ntíí tí, kue'en tí rki de've kán ne, ikan tsí éte nuu tí kúñu tí iní míní san, ne, uun ito tsí téni ntí'í tí.

¹⁴ Ñā ntáde kuenta kútsín san ne, koó dā ntaínu ña kunú'u ña, kantaa ña ni ñā'a san ítsi kán nī má ñūu kán nté ō kúvi ni kútsin ñā. Ñā'a sán ne, kué'en ña, ūn ntíí ntíí ñá, kūkoto ditó ña nté ō kúvi. ¹⁵ Xée ñā'a san mí ntítsí Jesuú ne, īnī ña ñatíí san, ña é dí'na

ñu'u é ña vá'ā san nima i. Veví ne, diin diin sá tuví ña. É nakunūu ña du'nu ña, tsí é ntūvá'a ña. Ña xeé san ne, dōo u'ví ña. ¹⁶ Ña'a, ña ini nté o kúvi ne, ntáka'an ñá nī ña ñuú ña nté o kúvi nī ña lukú san, nté o kúvi ni kūtsín san da téni ti. ¹⁷ Ña ñuu i sán ne, ntáka'an ñá ni Jēsuu é na ntāka ña ñuú ña.

¹⁸ Dā nakunūu xtuku Jesuu tún ntōo san ne, ñatíí, ña é ñū'u é ña vá'ā nima í ne, íkan ñā é kí'in ñá ni Jēsuu. ¹⁹ Ntá tsi ña ni ntío Jesuu é kuntēka ña ña. Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kūnú'ūn nú vi'i o kān. Ká'an nī ñavi'i o nté o dé Tó'o o ni o. Ká'ān nté o ntúnta'ví ini ña o —ka'an ña.

²⁰ Kidáā ne, kúnū'ú ña nú vi'i ña kān, da ntāa ña ni ūn ntíí ntíí ña ntoo ñuú Decapuli nté o dé Jesuu ni ña. Ña'a sán ne, koó dā kúdu'va ña.

*Diōkó Jairu ni ñádíí, ña tñn nta'a dōo Jēsuu
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Nākunūu xtuku Jesuu tún ntōo san, kué'en ña, nāxee ña tuku díñi mínī san. Ná tē nté kaa ña'a náta'ká nuu ña mí xee Jēsuu díñi mínī san. ²² Íkan vē'xí uun ña'a, ña nteé nta'a i xi'i úkūn ña Israeé san, ñá nanī Jairu. Dā ini ña Jesuú ne, ínchiti ña nūu ñá ne, ²³ kaka'an ña:

—Dóko sā kúvi i'xá ko. Kí'xi nto, tñn nta'a ntō í, na kūtíí ntuvá'a —ka'an ña.

²⁴ Kidáā ne, kué'en Jēsuu ni ña. Ná te da dīi ña'a kué'en ñá dī. Dōo tá'u nūu Jesuu mé'ñū ña'a san.

²⁵ Vé'xi uun ña'a ñadíí, ña nchokuví san, mé'ñū ña'a sán dī. É uxuvi kuíā e nteé kimi ña kuí'i é kaeti niñi ña. ²⁶ Ná te da dīí nta'a medíku ñe'e ñá ne, dōo ntó'o ña. Uun ito tsi nantí'i ñá diu'un ñá ne, ntē dúkuan ña ni ntuvá'a ña; dā dīí dīí ka kúka'vī ña. ²⁷ Dā téku ña é kántavá'a Jesuu ñá'a sán ne, kué'en ñā, nuu

ta'án ña mé'ñū un ntíí ntíí ña'a san ata Jéssuu, da tñn nta'a ña dōo Jéssuu, ²⁸ tsí dé kuení mii ña te da mii tsí é tñn nta'a ña dōo Jéssuú ne, ntuvá'a ña, kuiní ña. ²⁹ Kidáā ne, ura tsí i tu'u é kaeti niñi ña. Kūtuni ña tsí é ntuvá'a ña. ³⁰ Jesuú ne, kūtuni ña tsí kuvi idé ña ntavá'a ña ña nchokuví san. Xkokōto ña mé'ñū ña'a sán ne, dā tsíxe'e ñā:

—¿Xoó ntu tñn nta'a i dōó ko? —ka'an ña.

³¹ Ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ntáka'an ña:

—Dōó kata'u nūu nto, tsí ña te nté kaa ña'a ntáññ ña. ¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú nto tē xoo tñn nta'a i ntō? —ka'an ña.

³² Ntá tsi Jesuú ne, kaito ña ña'a san, kánantuku ñā xoo ñá'a ña tñn nta'a ñā. ³³ Kidáā ne, vé'xi ñadí'í san, tsí ini ña tsí ntuvá'a ña ne, ínchiti ña nūu Jéssuu. Koó dā kaní'í ña é kau'vī ña. Kaka'an ntáa ña tsí divi ñā é tñn nta'a ña ñā. ³⁴ Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni ña:

—É ntūvá'an ve, tsí kuínti'xe o. Vā vá'a tsi kunú'un, tsí é ntūvá'an kue'en ve —ka'an Jéssuu ni ña.

³⁵ Nñi dukuan káka'an Jéssuu ni ñadi'í san ne, xée ñā'a, ña vé'xī nte nú ví'í Jairu, ña é nchokuvi dióko ī. Ñā'a sán ne, ntáka'an ña:

—E xí'í dióko ntō. ¿Nté kui kanatekū du'xén ka ntú nto Mastrú san? —ka'an ña.

³⁶ Ña ni íde Jesuu kuénta é ntáka'an ñá'a san, ntá tsi kaka'an ñá ni uva ī'xá san:

—Ñá ku u'vī ntó; kuinti'xe nto Xuva kō —ka'an ña.

³⁷ Ñá ni xē'é Jesuu itsi é kī'ví ña'a san ni ña; mii tsí Pedru ni Sántiau ní Juaan, ení Santiaú san. ³⁸ Dā xee Jéssuu ni ña nú ví'í ña nteé nta'a i xí'í úkūn sán ne, dōo dito ntaéku ña'a san é ntaéku nteé ña diókō

Jairu. ³⁹ Kidáā ne, kúkǎ'ví Jesuu má vi'i kǎn ne, kaka'an ñá ni ñā'a san:

—¿Nté kuān nte dú'xen eku ntu ntō? Tsí i'xá san ne, ñá te ni xī'i, tsí kūdii kakídi —ka'an ña.

⁴⁰ Ntá tsi ña'a sán ne, da ntáxkuntée ña é kaka'an Jéssuu, tsí ini ña tsí e xí'i kue'en i'xá san. Ntá tsi kíñu'u Jesuu un ntíi ntíi ña'a san nu kí'i kǎn. Da mii tsi di'i i'xá san ni uva i, nī ntuni ña'a ña ntini'i ña kúkǎ'ví ni'i ñā mí tuví i'xá san. ⁴¹ Dā karkáa Jesuu ntá'a i ne, kaka'an ñá ni i:

—Talita, kumi (é kǎni tú'un: Nākuntítsin, la') —ka'an ña. ⁴² Kidáā ne, nākuntítsí i'xá san ne, nakaka, tsí é uxuvi kuíā i. Koó dā kúdu'va ña'a san. ⁴³ Jesuú ne, kaka'an ñá ni uva i'xá san é ña ku ka'án ña ni ñā'a san nté ō kúvi ntóto a dióko ñā. Kaka'an ñá ni di'i i é na kuē'é ña é kǎ'xi.

6

Dá kúnú'u Jesuu ñuú Nazaree (Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ Ntáka Jesuu ñuú mí tuví ña ne, dá kúnú'u ña ñuú mii ña ni ña ntini'i ñā. ² Dā xee ntúvi dá iō dá'na ne, eni ntu'u Jéssuu kánakuā'a ña ña Israeé san má vi'i mi ntánataká nuu ña. Ña ntáteku í ne, koó dā kúdu'va ña, ntáka'an ña:

—¿Xoó ntu nakuā'a i ñá sa'a é kuān ó kaka'an ña? ¿Mí'i ntu vǎ'xi e dóo ki'in iní ña, é kakuvi kade ña un ntí'i nūu i e dóo na'nu? ³ ¿Vá ñā te di'vi ntu ña kade vá'a utun, i'xá Maríā? Ini o ení ña, Santiaú, Jósee, Júda, ni Símuun. Vata te i'a ntoo ta'an ña ñuú kō di —ka'an ña.

Dukuān ne, ñá ni kuintí'xe ña Jesuu. ⁴ Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Da mí'i ká ñuú ne, ntaíko ñu'u ñā'a san ña kaka'án naa Xuva ko. Ntá tsi ña ñuú mii ñā ne, ñā ini iko ñu'u ña ña —ka'an Jesús.

⁵ Ikān ne, ña ni kúvi viī ña nté uun nuu i e dóo ka'nu. Nte'vi tsi ña nchokuví san t́in nta'a ña ñā ne, ntavá'a ña ña. ⁶ Koó dā kúdu'va Jesuu é xoxo ni kuintí'xe i ña. Kidáā ne, e tuku e túku ñuú kue'en ña, kunañé'e ñā ña'a san tú'un Xuva kō.

Dā táxnuu Jesuu ña ntini'i ñā é kika'an ntódo ña tú'un Xuva kō

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Kidáā né, kāna Jesuu uxuvi ñā'a ña ntini'i ñā ne, uvi uvi ñā'a ña táxnū ña ña. Xé'e ñā é kúvi vií ña nakūnu ña é ña vá'ā san. ⁸ Kaka'an Jesús é ña te neé kuido ña é ntio ña itsi kān. Ntē ña kuido ña é kā'xí ña; nté diu'ún ña kuido ña; da mii tsi tatun ñā é kítuun ña. ⁹ Kuvi ki'i ña nti'xen ña, ntá tsi ña kuido ña dú'nu ña é nadama ña. ¹⁰ Kaka'an Jesús ni ña:

—Tē xee ntó uun vi'i ne, ikan tsi kuntōo nto da nté ntāka nto ñuú san. ¹¹ Tē ña ta'xi ña vi'i ña é kuntōo nto, o tē ña ntío ña kini ña é ntāka'an ntó ne, nakidi ntō nti'xen nto nte'u ñuú san ne, dá ntāka ntó ikān. Kuan kōo kutuni ñā'a san tsi íō kuetsí ña —ka'an ña.

¹² Kidáā ne, kué'en ña, kūka'an ntódo ña ni ūn ntíí ntíí ña'a, na nātivi iní ña kuétsi ñā né, na kuintí'xe ña Xuva kō. ¹³ Dōó t́in é ña vá'ā é ñū'u nima ñā'a san nakunu ña. Nákutsi nūu ña asete ñā nchokuví san ne, ntuvá'a ña.

Dā xi'í Juaan Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Kūtuní rei Heródē nté ō dé Jesuu, tsí ntāka'an un ntíí ntíí ña'a san. Íō ñā ntāka'an ña:

—Á tē e ntóto Juaan Bautista. Dukuān né, dōó iō ña é kūvi vií ña nuu i e dōo na'nu —ka'an ña.

¹⁵ Iō ñá ne, ntáka'an ña:

—Ña sá'á ne, á tē ña é ka'án naa Xuva ko kídaā, ñá nani Ēlia —ka'an ñá'a san.

Tuku ña'a ne, ntáka'an ña:

—Kuan kāa ntí'xe ña, vata kaa ña ka'án naa Xuva ko kídaā —ka'an ña.

¹⁶ Ntá tsi dā téku Heróde nūu i sá'a ne, kaka'an ña:

—Dívi ñá é Juaan, é naki'i tū'ún u dukun ña. Á tē ntóto ña —ka'an ña.

¹⁷ Tsí mii Hēródē táxnūu ña é tūn ña Juaán san. Xnuu kutu ña ñá viutun kuenta iña ñá dī'í ení ña, tsi Heródē sán ne, naki'i ña ñá dī'í ení ña, ña nani Fēlipe, é kūvi tún ñá dī'í ña. ¹⁸ Tsí kaka'an Juaan ni Heródē san tsi dōo xii kaa é naki'i ña ñá dī'í ení ña. ¹⁹ Tá'nu dī'í, tá'nu nani Herodiá ne, dōó dutsi kuíni tún nī Juaán san ne, ncho ka'ní tun ña, ntá tsi ña ni kuví, ²⁰ tsí Heródē ne, ú'vī ñá Juaan, tsí ini ña tsi dōo va'á ña'a ña ne, kade ntaa ña un ntí'í é ntio Xuva ko. Dōo diní ña da téku ña é káka'an Juaán san, ntá tsi un tsi kúdana iní ña nté koo vií ña é káka'an ña. ²¹ Ntá tsi xee ntúvi e ntúku nuu ini Herodia nté koo vií ña nī Juaán san. Tsí da táva Heródē viko ña ntuví da káku ña ne, xée ūn ntíí ntíí ña tsiñu i ñuú san, nī tó'ō sntadún san, ni ñá'a, ña ntoo na'nu ñuú Galilea, é ká'xi ñá ni ñá. ²² Kidáā ne, xée dióko Herodiá san mí kakuvi viko sán ne, ite'ē tun. Dōo inténi Heródē né, dōo inténi ña xée san dī da íte'ē tun. Kidáā ne, kaka'an Heródē sán nī tun:

—Kákān kó nee iña é ntio o ne, dá tā'xi ú o. ²³ Xé'e ña xu'u ña, kaka'an ña: Kuān te dava ñu'u mí kadē kú'vé u kákan ne, ta'xi u —ka'án rei Heródē san.

²⁴ Ntīi tún ne, kútsixe'ē tún dī'í tun:

—¿Nee iña é vā'á kakán u? —ka'an tún, tsixe'e tun.

—Kákan dikí Juaan Bautista —ka'an tá'nu di'í tun.

²⁵ Kaxkainu tún kue'en tun mí tuví rei Heródē ne, kaka'án tun:

—Nchio ko é tā'xi nto vevíí tsi dikí Juaan Bautista; kunūu iní tichi'i —ka'án tun.

²⁶ Dōo kúnta'xa iní rei Heródē san, tsí e xe'é ña xu'u ña nuu un ntíí ntíí ña ntoo viko san. Ña ni kúvī ká natívi iní ña. ²⁷ Ura tsí i táxnūu ña sntadún san é nā kíkí'í ña dikí Juaan. ²⁸ Kué'ēn sntadún san ne, ē'nte tú'un ña dikí Juaán ne, dā xee ni'i ña, nuu iní titi'í san. Xé'e ña tā'nú di'í san, da nakué'e tún di'í tun.

²⁹ Dā kútuní ña ntini'í Juaán san ne, kūnakí'i ña kúñu ña, dá kūku'xí ña.

Dā xe'é Jesuu é kā'xi u'un míl ña'a

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Rkontúvī ne, nāxeé ña ntini'í Jēsuu é íxka'an ntódo ña ni ñā'a sán ne, ntaa ña ni Jēsuu ún ntí'í é idé ña, é nakua'a ña ñā'á san di. ³¹ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ni'í nto, kí'in ō, kíkūntóo da'na ō mí xoxó ña'a —ka'an ña.

Tsi dóo ntánaxee ñā'a; ntē ñā ntákune'é ña é kā'xí ña. ³² Nakú'un ña tun ntóo san ne, dá kuē'en ña mí xoxó ña'a. ³³ Ntá tsi dóo titín ña'a san íni ña ña dá kuē'en ñā ne, nakiní ña xoó ña'a ña. Kíi ntíí ntíí ña ñuú i san, kué'en ña. Koó dā ntaínu ña kue'en ña mí kuē'en Jēsuu ni ña ntini'í ña ne, di'na ña'a sán xee ña é divi ñā. ³⁴ Dā xee tún ntōo é nuu Jesuu díñi ntute kán né, iní ña tsí ña te nté kaa ña'a xee ña. Ntūnta'ví ini Jesuu ña, tsí ntántétu ña'a san xoo é kā'an í ni ñā iña Xuva ko, vata tsí ó ntántétu a le'ntú san xoo é kí'in ni'í i ti é kika'xí ti tē xoxó tó'o tī. Kidāā ne, ñā

te da dīi núu ī é nāñé'e Jesuu ña. ³⁵ Dā kuáa ne, xée etsin ña ntini'i Jēsuu, ntáka'an ñá ni ñā:

—É dōo kuáa ne, xoxó ntoo i'la. ³⁶ Nataxnūu nto ña'a sán, nā kíkuiín ña é kā'xí ña. Na kī'in ñá rantsú san, o na kī'in ñá xio ñuu, kintúku ñā é kā'xí ña —ka'an ña.

³⁷ Ntá tsi Jesuu kaká'an ña:

—Divi nto kué'é nto é kā'xí ña'a san —ka'an ña.

—¿Mí'i ntū? Kuān te kíkuiín ntī uvi sientu a'ví tañú'u ne, ¿mí'i ntu xēe tá'an é kā'xí un ntí ntí ña'a san? —ka'an ñá ntini'i ñā.

³⁸ Kidáa né, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kūkoto nto: ¿titīn ntú tañú'u odo nto? —ka'an ña.

Īxkóto ñā ne, da ntáka'an ña:

—Ú'un tsī tañú'u ni ūvi tsákā san ió ti —ka'an ña.

³⁹ Kidáa ne, kaka'an Jēsuu é na kuntōo ña'a san nú ité san é xio xío kuntōo ña: ⁴⁰ kuenta úvi díko u'xi ña, kuenta siéntu ñá dī. ⁴¹ Kidáa né, kī'i Jesuu é ū'un tañú'u sán nī ntuvi tsákā san. Da ntáni'i ña nuu ña e dukún kán ne, nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kidáa né, kātsin dava ña, ⁴² dā xe'é ña é'xi nta'a un ntí ntí ña'a san. ⁴³ Dā kúvī é'xi ña'a sán ne, natáka ña ntini'i ña ta'vī tañú'u nī tsákā san é ntoó ka. Uxúvi xíká ka tsítū é ntoo. ⁴⁴ Ú'un míil ñatí san é'xi ña.

Dā íka Jesuu nú ntūte

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Kidáa ne, kaka'an Jēsuu ni ña ntini'i ñā:

—Kue'ēn ntó, kūnaku'ún nto iní tun ntóo san ne, kue'ēn ntó uun xo diñi ntute san mí tuví ñuú Betsaida. Nī dukuan na kā'án u ni ñā'a san é na ntáka ña —ka'an ña.

⁴⁶ Dā nátaxnūu ña ña'a sán ne, kué'en ñā má kū'u kán, kūka'an ntá'ví ña ni Xuva kō.

⁴⁷ Dā kúneé ne, nuu tun ntóo san mé'ñū ntute san. Jesuú ne, ítuvī mii ñá ñu'u kan. ⁴⁸ Íní ña tsi dóo ntánto'o ña ntini'i ñā, ntánakaka ña tun ntóo san, tsi dóo kainu tatsin. Dā dokó sa tuví ne, xée Jēsuu mí ñū'u ña mé'ñū ntute san. Ntitsí Jesuu nú ntūte san, kaíka ña, vata tsi tē ncho kuido ntúu ña ña, ⁴⁹ ntá tsi dā íni ña ntini'i ña ñā, ñá ñu'u tun ntóo san, é kaika ña nú ntūte sán ne, dōo u'ví ña, tsí ntixi, kuíní ña. Un ntii tsí ntáchu'u ntáa ña, ⁵⁰ tsi íni ntí'i ña ña ne, ú'vī kue'en ña. Ntá tsi ura tsí i kaka'an Jēsuu ni ña:

—jNa kōo ntii nto! Nǎ ku u'vī nto, tsí xu'u —ka'an ña.

⁵¹ Kidáā ne, kúxēe ña iní tun ntōo mí ñū'u ña ne, ura tsí i xío kadin tatsín san. Koó dā kúdu'va ña ntini'i ñā é kuān o idé ña. ⁵² Tsí ña ní ñe'e dikí ñá ntini'i ñā san nté o kúvi da kátsin dava Jesuu tañú'ū san da é'xi un ntíí ntíí ña'a san. Tsí vata kutúni ña xoó ña'a é Jēsuu.

*Ntavá'a Jesuu ñá nchokuvi, ña ñuú Genesaree
(Mt. 14:34-36)*

⁵³ Dā kúvi ita ntí'xin ña míní sán ne, xée ña ñūu é nani Genesāree. Ikān né, kī'ní ña tun ntóo san diñi ntute san. ⁵⁴ Ura tsí i da ntíí ña iní tun ntóo san ne, kūtuni ñá'a san tsí divi Jēsuu. ⁵⁵ Koó dā ntaínu ña, kue'en ña kaní ñūú tsikan, kūkuidó ña ña nchokuví san. Chidō san tsódo ña ñā ne, kue'en ní'i ña ña dā mí'i ka é kaka'an ñá'a é tuví Jesuu. ⁵⁶ Dā mí'i ka mí kuē'en Jesuú ne, kuān te ñuú na'nu, kuān te ñuú kuetsi, kuān te má kū'ú ne, ikān xee ni'i ñá'a san ñá nchokuví san, dā tsóo ña ña mí kǎxíó xá'vī. Nǎ ntánchokuví san ne, ntaíkan ña itsi te kuē'é Jesuu é tñn nta'a ña kuān te da mí tsi ntēte doo ña. Un ntíí ntíí ña'a, ña tñn nta'a dōo ñá, ntūvá'a ña.

7

É kāde i é kudentu ñā'a
(Mt. 15:1-20)

¹ Kidāā ne, xée ētsin ña fariseú san mí tuví Jesuu. Nātaká nuu ña nī mastrú lei, ña vé'xi ñuú Jerusaleen. ² Ini ña tsí ña ntini'i Jēsuú ne, ña ni ntá'a ñā. Kuan tsi ō é'xi ña é dentu ntā'a ña.

—¿Nté kui kuān ó de ntu ña? —ka'an ña.

³ (Tsí kuān xkoó ini ña fariseu ni un ntíí ntíí ña Israeé san, é ña kaé'xi ña tē ña di'na ntoo vá'a ntá'a ña, vatā o idé ñata ñā. ⁴ Tē náxee ña é ñē'e ña nu â'ví ne, ñā ini e'xí ña tē ña di'na dá'vi ña ntute kúñu ñā. Dōó ió ka xtuku nuu i é xkoó ini ña é ini de ntāa ña: é ntūntoo e'xin e ntáxi'i nuu ña, ni sālú, ni kídí, ni ító ña.) ⁵ Dukuān ne, ña fariseú san nī mastrú lei ntátsixe'e ña Jēsuu:

—¿Nté kui ña ntini'i ntō ne, ña ntáde ña vatā xkoó ini ñāta kō? ¿Nté kui ña ntánta'a ntu ña di'na dá ka'xi ña? —ka'an ñā, tsixe'e ña Jēsuu.

⁶ Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ña:

—Ntō'ó ne, ñā te kanī nima ntó ntānuu iní nto Xuva kō. Tsí nuu é ntaā i é kāka'an úvata ko Isāia íña nto da xntée na'a ña tú'un Xuva kō é kāka'an:

Ña sā'á ne, kūdii rkí xaa ña ntéku é kāka'an ña é kānuu iní ña ko;

ñā tē nima ñā kakene.

⁷ Kuān te kanúu ini ña kó ne, ñā vādá kaidiá'vi i, tsí ña te leí ko é ntānakuā'a ña ña'a san, tsí kūdii lei é de vá'a ña'a, ña ntoo ñuxiví sa, ntánañē'e ñā ña,

ka'an. ⁸ Tsí ntō'ó ne, ntānakunaá nto lei Xúva kō ne, vata tsí xkoó ini ñā'a san ntáde ntaa nto. Tsi xkoó ini nto é ntōo nuu salu ni vásu é ntáxi'i nuu nto ne, dōó titín ka nuu i é xkoó ini nto —ka'an Jēsuu ni ña.

⁹ Kaka'an xtúku ña ni ñā:

—¿Vā'á ntu ō ntáde nto, kuiní nto, é kuān o ntánakuitā ntó lei Xúva kō vata koo é nakuntīkin nto nte xkoó ini nto iña mii nto? ¹⁰ Tsí vatā ó kaka'an Muísee: “Kuiko ñu'u o uva ko ni di'i kō”, ne, “Xoo é kīni koo ka'an í ni uva i, ni di'i ī ne, kuvi”, ka'an ña. ¹¹ Ntá tsi di'vi ntō ne, ntaxé'e nto itsi é kā'an ñá'a san ni uva ña, ni di'i ñā: “Ñā kúvi xntīi ú nto, tsí un ntī'i iñá ko ne, é nākué'e ú nta'a Xuva kō”, ka'an ña. ¹² Da é kuān ó kaka'an ñá ne, ntaxé'e nto itsi é ña xntīi ña uva ña ni di'i ñā. ¹³ Kuān ó ntánakunaá nto é kāka'an Xúva kō ne, é tūku nuu i ntánaxtuvī nto. Dōó ki'in nuū i ntáde nto é kuān xkoó ini nto —ka'an Jéssu ni ña.

¹⁴ Kidáā né, kāna Jesuu un ntīí ntīí ña'a sán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kini nto ve, un ntī'i kue'en dú'va nto. Kini vá'a nto é kāka'án u ni ntō: ¹⁵ Ñā túvī nee iña é kaē'xí ña'a é kade i é kudentu ñā. Mii tsí é kākene nima ñá é dentū. ¹⁶ Tē xoó katekú i ne, na kīni —ka'an Jéssu.

¹⁷ Dā xntāñi mii ña ña'á san ne, kúk'vī ña iní vi'i san. Ña ntīni'i ñā né, tsixe'e ña ñā kidaā:

—¿Nee iñá ntu kani tú'un é kāka'an nto? —ka'an ña.

¹⁸ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Ntō'ó ne, ¿ñā ntu ntátekú nto di? ¿Ñá ini ntú nto tsí ña tuvī nee iña é kaē'xí ña'a é kaki'xi nte ki'i kan é kade i é kakudentū nima ña? ¹⁹ Tsí ña te nima ñá kakí'vi, tsí mii tsi īni i'xí ña kakí'vi ne, dá kantīi kúñu ñā —ka'an ña.

Dukuān ne, nee iña é ntaé'xi ó ne, vá'ā; ña te déntū.

²⁰ Kaka'an ñá di:

—É kakēne nima ñá'a sán ne, di'vī é kade i é kakudentu ñā. ²¹ Tsí un tsi nté nima ñá kakene e

ntádē kuení ña é kīni kaa, e ntáde ña é kini kaa ni ñadĩ'i ñá'a san, e ntáde luku ña, e ntaé'ní ña ña'a, ²² e ntáde ña é kīni kaa, e ntaéni ntâ'ví ña ña'a, e ntáde xení ña, e ntákune'u iní ña, e ntáka'an ñá dovete, e dóo na'nu ncho víi ña, e ntáde tuntu ña. ²³ É un nti'í é kīni kaa sán ne, nima ñá kakene. Dukuān é ntákudentu ña —ka'an Jéssuu.

*Ñadĩ'í, ña é ña te ña Israeé, kuīnti'xe ña Jesuu
(Mt. 15:21-28)*

²⁴ Kidáā né, ntáka Jesuu, xée ētsin ña diñi ñuú Tiru ni ñuú Siduun. Ikan kūk'í'vi ña má ví'i kán. Ña ni ntío ñā é kūtuni ñá'a san mí tuví ña. Ntá tsi ña ni kúvi kutúvi xu'ú ña. ²⁵ Ura tsí i dá kutuni úun ñadĩ'í mí tuví ña ne, xée ñā, nakunchí'ti ña nūu ña. Diókó ñadĩ'í san ne, nuu é ña vá'ā nimá tun. ²⁶ Ñadĩ'í san ne, tuku ñuu vé'xi ña. Nā te ña Israee ña, tsí ñuú Sirofenicia vé'xi ña. Íkan ña ntā'a Jesuu é na nakūnu ña é ña vá'ā san é nuu nima dióko ñā. ²⁷ Dá kakā'an Jéssuu ni ña:

—¿Nté kui xntii ntū ú o? Tsí ña te ña Israeen. Di'na ña Israeé san xntiī ú ña. Tsí ñá vā'á ō é ki'i ō é kaē'xi i'xá san ne, dá kuē'é ō é kā'xi tīnā san —ka'an ña.

²⁸ Nāntíko kōó ñadĩ'í san, kaka'an ña:

—Ntāa nchi'xe, Mastru. ¿Ntá tsi vá ñā che ntaé'xi ntu chínā sán utsi ita é ntánakō'xo i'xá san má mēsa? —ka'an ñadĩ'í san.

²⁹ Kaka'an Jéssuu ni ña kidaā:

—Dōo vá'ā ó kaka'an. Kunú'un ve, tsi é ntīi é ña vá'ā san nima dióko ō —ka'an ñá ni ñadĩ'í san.

³⁰ Dá kúnú'u ña ne, nāxee ña nú ví'i ña kán. Ikān tuví ntaa dióko ñā nú itó tun. Ntīi nti'xe é ña vá'ā san é ínúu nimá tun.

Ntavá'a Jesuu uun ña'a, ña é lo'ō

³¹ Kidáā né, ntāka Jesuu ñuú Tirú ne, ítā nti'xin ña ñuú Siduun. Kūntii ña ñuú Decapulí, ne, xée ñā nu míni Galilea. ³² Ikān ne, xee ní'i ña'a san uun ñá'a, ña lo'o ne, ñá kakūvi ka'an va'á ña. Íkan ñā'a san é na t̄in nta'a Jēsuu ña é na ntāvá'a ña ña. ³³ Jesuú ne, kue'en ni'i xío ña ña, tsi dóo ntāñí ña'a san. Náki'vī ñá rkinta'a ña ini lo'xo ña ne, dá'vi ñā díi ña rkinta'a ña ne, da t̄in nta'a ñā rk̄i xaa ña. ³⁴ Kidáā né, ntāa ni'i ña nuu ña e dukún k̄an né, dā xkóo kani ña, kaka'an ña:

—¡Efata! (é k̄ani tú'un: ¡Nakaan!) —ka'an ña.

³⁵ Ura tsí i nákaan lo'xo ña. Ntūvá'a xaa ña di. É k̄aka'an va'á ña ve. ³⁶ Kaka'an Jēsuu ni ñá'a san é ñā ku ka'án ña ni da xōó ka ña'a nte o kúvi. Ntá tsi vata tē da nakua'a Jēsuu ña é kuān koo ka'an ña. ³⁷ Koó dā kúdu'va ña'a san, ntáka'an ña:

—¡Ñá tē nté kaa vá'ā o é kade ña s̄a'a! Un tsi nté ña lo'o k̄antavá'a ña. Un tsi nté ña ñi'ī s̄an náka'an ñá di —ka'an ñá'a san.

8

Xé'e Jēsuu é k̄a'xi k̄imi m̄il ña'a (Mt. 15:32-39)

¹ Ntūvi tsikán ne, dōo kue'e ña'a náta'ká nuu ña. Ña túvī é k̄a'xí ña. Kāna Jesuu ña nt̄iní'i ñā ne, kaka'an ñá ni ñā:

² —Kantuntā'vī ini kó ña'a san, tsi é uni ntūvi é ntoo ña nī ko. Ña túvī nee iñá ka'xi ña. ³ Te nataxnūu ú ña é na nū'u ñá nu vi'i ña k̄an é ñā k̄a'xi ña ne, koó vitā ñá itsi k̄an, tsí iō ñá ne, dōó ika vē'xí ña —ka'an ña.

⁴ Ntá tsi ña nt̄iní'i ñā ne, ntáka'an ña:

—¿Nté ntu koo ni'i ña é k̄a'xí ña? Tsí k̄ūdii ñuu itsi i'a, mí xoxó ñu'u i —ka'an ña.

⁵ Ntá tsi Jesuú ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Tĩtĩn ntú tañú'u odo ntō?

—Ú'xē sa —ka'an ña.

⁶ Kidáā ne, kaka'an Jesuu ni ña'á san é na kũntoo ña ñu'u san. Kĩ'i ña tañú'ũ sán ne, da nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kātsin dava ña tañú'ũ sán ne, dā xe'é ña ña ntini'i ñā é na tsĩ'i ña é kā'xí ña'a san. ⁷ Odō ká kudii ña tsákā sán di. Nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva ko kuēnta iña í, dā xe'é ña ña ntini'i ñā é na tsĩ'i ña é kā'xí ña'a san. ⁸ Dā kúvi é'xi ntā'á ña'a sán ne, natákā ñā ta'vi í é ntoó ka. Ú'xē ká xika i nátsu'un tsitu ñā é ntoó san. ⁹ Nā te da kĩmi míl ñátĩ san é'xi ña. Kidáā né, nataxnūu ña ña'a san é na nū'u ñā vi'i ña. ¹⁰ Kidáā ne, kué'en Jesuu ni ñā ntini'i ñā, nakú'un ña íni tun ntōó san é kĩ'in ñā ñuu é nani Damānuta.

*Ntaíkān ñā fariseu é vīi Jesuu nuu i e dóo ka'nu
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)*

¹¹ Xéē ña fariseú san é kōto nteé ña Jesuu. Eni ntu'u ñā ntatĩn nuu ña, ntáka'an ñā ni ñā:

—¿Nté ntu koo kutuní nti tē nuu é ntaā i é kākā'an nto? Vii nto uun nuu i e dóo ka'nu, na kĩní nti nuú nti, tē nuu é ntaā i é vē'xí nto nta'a Xuva kō —ka'an ña.

¹² Jesuú ne, un tsi xkóo kani ña, kaka'an ña:

—¿Nté kuān nte ntaíkan ntu ña ntoo vevii nuu i e dóo ka'nu? Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Nā vīi u nté uun nuu i e dóo ka'nu é kīnī ña —ka'an ña.

¹³ Kidáā né, tsoo mii Jesuu ñā ne, nákunūu xtuku ña tun ntōó san, kue'en ñā xio diñi ntute san.

*U'xen ía ñā ñā fariseu
(Mt. 16:5-12)*

14 Ña ntĩni'i Jėsuú ne, kũnáa inĩ ña é kuĩdo ña é ka'xi ña. Uun kudii tañú'ũ san ní'i ña iní tun ntóo san. 15 Kaka'an Jėsuu ni ña:

—Koto xnto u'xen ia iña ñá fariseú san ni iña Heródē di —ka'an ña.

16 Nātĩn mii ña ntĩni'i ñā kídaā, ntáka'an ña:

—¿Nee iñá ntu kani tú'un é káka'an ñá iña u'xen iā san? ¿Ō dé ña tuvi ntu tañú'u ní'i ō né, ō nté ō ntu? —ka'an ña.

17 Kūtuni Jėsuu é ntánatĩn ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté kuān o ntáka'an ntú nto é ña tuvi tañú'ũ? ¿Vāta ntu kiní nto? ¿Vāta ntu kí'in diki nto é káka'án u ni ntō? ¿Nté kuān nte ká'xi ntu nto? 18 Ió ntuxnūú nto ne, ña ntaĩni nto. Ió tutun ntó ne, ña ntátekú nto. ¿Ña naka'an ntu nto nuu i é dóo ka'nu é idé u ví'i, 19 dā kátsin dava u é ū'un tsí tañú'ũ sán ne, ú'un míil ñā'a san é'xi ña? ¿Tĩtĩn ntú xika i é ntoó ka san nataká nto? —ka'an Jėsuu ni ña ntĩnĩ'i ñā.

—Uxúvĩ ka —ka'an ña.

20 —Dā kátsin dava u u'xe tañú'ũ sán ne, kímĩ míil ñā'a san é'xi ña ne, ¿tĩtĩn ka ntu xika i é ntoó ka nataká nto? —ka'an Jėsuu, tsíxe'e ña ñā.

—Ú'xē ka —ka'an ña.

21 —¿Nté dúkuān ña ntáñe'e diki ntu nto? —ka'an ñá ni ñā.

Ntāvá'a Jesuu úun ña'a, ña kuāa, ña ñuú Betsaida

22 Xée ña ñuú Betsaida. Ña'a sán ne, xee ní'i ña uun ña kuāá ne, íkan ña ntā'a Jesuu é na tĩn nta'a ña ñā. 23 Jesuú san ne, írkaa ña nta'a ña kuāá san ne, ñe'e ní'i ña ña diñi ñuú san. Kidáā ne, náka'a ña díi ña ntuxnūú ña kuāá san ne, dā xntékū ñá nta'a ña diki ña. Tsíxe'e ña ñā:

—¿É kainín ntun ve? —ka'an ña.

24 Nākaán ña kuáá san ntuxnūú ña ne, dá kakā'an ña:

—Kainí u ñatīi vata ntáa utun ntáa ña, ntá tsi ntaíka ña —ka'an ña.

25 Kidáā né, t̄in nta'a xtūku ñá ntuxnūú ña kuáá san. Nākiní va'ā ñá un nt̄i'í kídaā. 26 Kidáā né, nataxnūu Jesuu ña é na nū'u ña nú vi'i ña k̄an:

—Kūnū'un ntaan tsin; ñá ku kuīta nt̄i'xin má ñūú san. Ñá kū xoo ka'an ni'in —ka'an J̄esuu ni ña.

Kaka'án Pedru tsí Jesuú ne, ðivi ñā é taxnuu Xuva kō

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Kidáā ne, kué'en J̄esuu ni ña nt̄ini'i ña ñūú kuetsī é ntoo ñūú Cesarea Filipu. Dá kué'en ñá itsi k̄an né, tsixe'e J̄esuu ña:

—¿Nté ntū ó ntáka'an ñá'a san iñá ko? ¿Xoó ntu ña'a ú, te kuīní ña'a san? —ka'an J̄esuu.

28 Ña nt̄ini'i ñā ne, ntáka'an ña:

—Iō ñá ne, Juan Bautista nto, ka'an ña. Iō ñá ne, Elia nto, ka'an ña. Iō túku ña ne, ña é ka'án naa Xuva ko nto, ka'an ña —ka'an ñá nt̄ini'i ñā.

29 —Ntō'ó ni, ¿xoó ntu ña'a ú, te kuīní nto? —ka'an ña.

—Ntō'o é Cristu ntó, ña táxnuu Xuva kō —ka'án Pedru.

30 Kidáā ne, kaka'an J̄esuu ni ña é ña ku ka'án ña ni ñā'a san xoó ña'a ña.

Kaka'an J̄esuu é kuvī ña

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Kidáā né, eni ntu'u J̄esuu nañé'ē ñá ña nt̄ini'i ñā tsí ðivi ñā é v̄exkúvi ña ñatīi ne, da mī e dóo ki'in nuū i é ntō'o ña. Tsí ñatā sán, ni d̄utu ñá odo nūú, nī mastrú leí san ne, un nt̄i'í nt̄i'í ñá ña xkuntée iní ña

ña ne, ka'ni ña ña, ntá tsi tē kúvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku ña.

³² Kaka'an ntáa ña nuu i sá'a ni ña ntini'i ñā. Pedrú ne, kue'en ní'i ña Jéssu mí xoxo ntāñi í ne, eni ntu'u ñā de tí ña ni ñā.

³³ Ntá tsi Jesuú ne, xkokōto ña mi ntāñi ña ntini'i ña, ña nguī sán ne, dē tí ña nī Pedru, kaka'an ña:

—¡Du'xēn! ¡Kiin nteén xion! tsí tú'ūn é kaka'an ní ko ne, xu'u tó'ō e ña vá'ā san kakéne. Nā te kadē kuení o vatā ó kade kuení Xuva kō, tsí kadē kuení o vatā ó ntáde kuení ña'a san —ka'an Jéssu ní Pedru.

³⁴ Kidáā né, kāna Jesuu ña ntini'i ña ni ūn ntí ntí ña'a sán ne, kaka'an ña ni ñā:

—Tē xoó ña'a ntio ña é kuntikin ñá ko ne, ña kúvi vīi ka ña nee iña é ntio mii ña, tsí utén uten é kuntikin ñá ko, kuān te kuví ña. ³⁵ Tsí tē xoó ña'a ncho nakakū ñá ntuvi iña ñá ne, da nākunaá ña ntuvi iña ña. Ntá tsi xoó ña'a é nākunaá ña ntuvi iña ña kuenta iñá ko ni kuēnta iña tú'ūn va'á iña Xuva kó ne, nakáku ña ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña nta'a Xúva kō. ³⁶ ¿Mí'i ntū kaidiá'vi é ní'i ko é un ntí'í é ió ñuxiví sa, te nākunaá o nima ko? ³⁷ ¿Nee iñá ntu e dóo nuu á'vi i é nadama o ntūvi iña ko? ³⁸ Tē xoó ña'a kuka'an nuu ña kuenta iñá ko nī kuenta iña tú'ūn ko mé'ñū ña ntoo ñuxiví sa, ña é ña ntákuinti'xe i, ña kini ntáa sán ne, xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, kuka'an nuú ko ñá di tē naínu u. Tē naínu u ne, nainu ní'í u ánjē, ña e dóo va'a. Kidáā ne, kiní nto tsi dóo ka'nu ú, vatā ó ka'nu uva mii kó, ña tuví e dukún kān —ka'an Jéssu.

9

¹ Jesuú ne, kaka'an xtúku ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí iō ntó ne, ña kúvī ntó da nté kinī nto tsí Xuva kō né, dōó iō ña é vii ña é kadā kú'vē ña —ka'an ña.

Dā nádama kúñu Jēsuu
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Dā ita ntí'xin iñu ntúvi ne, Jesuú ne, kue'en ní'i ña Pedru, Sántiau ní Juaán san, kué'en ña ũun xuku mi dōo dūkun, mí xoxó ña'a. Ikān né, nādama kúñu Jēsuu núu ntuni ñá'a, ñá ntini'i ñá. ³ Iñi ntú'u káxi'í nuu doo ña. Ntukui'xīn kue'en, e nté uun ña'a ña kuvi nakáte ña vatā ó kuī'xin. ⁴ Kidāā né, ntīi dītó Elia ni Muísee, ña xi'í nte kídaā, ne, ntatīn ña ni Jēsuu. ⁵ Kidāā ne, kaka'án Pedrú san:

—Mastru, jñā tē nté kaa vá'ā o é ntoo ntí ni ntó i'a! Xntāñí ntí uni vi'i xó'o vē: uun iña nto, uun iña Muísee, ni ũun iña Élia —ka'an ña.

⁶ Dotō tsí kaka'an ñá, tsi dōo u'vī ñá, ntuni ña. ⁷ Kidāā ne, nákunū ta'án ña vikó san ne, mé'ñū vikó san vé'xi tatsín san é kākā'an:

—Ña sā'a é I'xá mī ko e dōo kakuinimá ko ña. Kīni nto é kākā'an ña —ka'an tátsín san.

⁸ Ña ntini'i Jēsuú san ne, ura í da xkókōto ña ne, ntoko ñu'u mii ntuvi ñá'a san. Da mī sá Jesuu ntísi ña.

⁹ Dā ntáka ña rki ukú san ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ná kū dí ntaa nto ni ñā'a san nuu i é ini nto vevii da nte rkontúví tē xi'í u ne, ntoto xtuku ú, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi —ka'an ña.

¹⁰ Dukuān ne, ñá ni kākā'an ñá ni ñā'a san, ntá tsi tsixe'e ta'an mii ñā, ntáka'an ña:

—¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú ña é kuvī ñá ne, dá ntōto xtuku ña? —ka'an ña.

¹¹ Kidāā né, tsixe'e ña Jēsuu:

—¿Nté kui ntáka'an ntú mastrú leí san é kuétsi é dī'na Eliá san naxee ña? —ka'an ña.

¹² Jesuú ne, kaka'an ña:

—Nuu é ntāa ntí'xe i é dī'na Eliá san ki'xi ña vata koo é nātivi iní ña'a san kuétsi ñā, nakuntíkīn ñā Xuva kō. Ini nto tsí nte ntúvi dī'na uve na'a Tú'un Xuva ko iñá ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi. Uve na'a nté koo nto'o ko ñuxiví a ne, dōó kada xení ña'a san ní ko. ¹³ Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsí e kí'xi nti'xe Eliá san. Íde ña'a san ni ña nee iña é ntio ña, vatā ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō nté koo kuvi ni ñā. Kuan ō kúvi nti'xe —ka'an Jésuu.

*Ntavá'a Jesuu uun i'xa é nuu é ña vá'ā nima i
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)*

¹⁴ Dā ntíko koō ña mí ntoo ña ntīni'i ña, ña nguii sán ne, iní ña tsí ña te da díi ña'a náta'ká nuu ña ni ñā. Ikān ntāñí mastrú leí san dī, ntatīin nuu ña ni ña ntīni'i Jésuu. ¹⁵ Un ntíí ntíí ña'a san, da iní ña Jesuú ne, koó dā kúdu'va ña. Koó dā ntaínu ña kue'en ña, kuka'an ñá ni ñā ntiusi. ¹⁶ Kidáā né, tsixe'e Jésuu ña:

—¿Nee iñá ntu ntatīin nuu nto ni ña tsikan? —ka'an ña.

¹⁷ Uun ña'a, ña nuu ta'an mé'ñū ña'a sán ne, kaka'an ña:

—Mastru, i'a vexní'i ú i'xá ko, tsí e ña vá'ā san káde i é ñi'í. ¹⁸ Da mí'lí ká kaika i'xá ko ne, e ña vá'ā san katīin i, da kaxé'e ntēe í ñu'u kán. Kakēne tiñú xu'u i. Kanakuiō ne, kanaka'xí ka'ñī nú'u ī dī. É dōo kúkā'vi. É kākā'án u ni ña ntīni'i ntō é na nakūnu ña é ña vá'ā san, ntá tsi ña ni kuvi vií ña —ka'an úva ī'xá san.

¹⁹ Kidáā ne, kaka'an Jésuu:

—¡Ña ntā'ví nto, ña'a é ña ntákuinti'xe nto! É tītīn ntuvi tuví u ni ntō ne, váta kuintī'xe nto ko. ¿Tītīn

ntú ntuvi kutuví ka ú ni ntō da nté kuínti'xe nto ko?
Kixni'i nto í'xá san —ka'an Jéssu.

²⁰ Kidáā ne, xee ní'i ntí'xe ña i'xá san. Dā íni e ña vá'ā san Jesuú ne, íde é xi'i mí i'xá san ne, ntáva ñu'u kán. Dōó itsu'ūn ne, tiñu kéne xu'u i. ²¹ Kidáā né, tsixe'e Jéssu úva ī:

—¿Ē títin ntu ntuvi kuán ó kakuvi i'xá nto? —ka'an Jéssu.

Kaka'an úva ī'xá san:

—Nté dā ku lú'ntī. ²² É dōó ki'in itō nakó'xo nuu é ña vá'ā san i nchú'un kán, nú ntute kán dī, é ncho ka'ní i'xá ko. Ntá tsi te kūvi vií nto é ntūvá'a ne, vií nto da xe'é, xntii ntō ntī —ka'an úva ī.

²³ —¡Mí'i ntū é ña kuvi vií u! tsi te kakuinti'xe o ne, ña túvī nee iña é ña kuvi vií Xuva kō —ka'an Jéssu.

²⁴ Kidáā ne, un ntii tsi kaka'an úva ī'xá san:

—¡Kakuinti'xe ko! ¡Xntii ntō ko é dií ka na kuínti'xe ko! —ka'an ña.

²⁵ Dā íni Jesuu tsi dōó ntánataká nuu ña'a sán ne, de tíi ña nī é ña vá'ā san, kaka'an ña:

—Xō'on, é ña vá'ā é kaden é ñi'i í'xá sa nī é lo'ō dí, xu'u é kadē kú'vé u ne, ká'ān u é ntīin nima í'xá san. Ña kúvi nakunúun xtukun nima i —ka'an Jéssu ni é ña vá'ā san.

²⁶ E ña vá'ā sán ne, kachu'u ntáa. Nākuio i'xá san ne, dā ntíi e ña vá'ā san. I'xá san ne, vata kaa ntíxi kāa. Ña'a sán ne, ntáka'an ña:

—¡E xí'i í'xá san! —ka'an ña.

²⁷ Ntá tsi Jesuú ne, írkāa ña nta'a i, ntáni'i ña i ne, da nakuntísi.

²⁸ Dá kūkí'vi Jesuu má vi'i kán ne, diin diin tsi tsixe'e ña ntini'í ña ñā:

—¿Nté kui ña nī kuvi vií ntu ntī é nakūnu ntī é ña vá'ā san? —ka'an ña.

²⁹ Kaka'an Jéssu:

—E ña vá'ā é kuān ntāa sán ne, ña kúvi vīi o é nakūnu o í tē ña ká'an nta'ví ō, tē ña kuntoó ixu ō di —ka'an ña.

Kaka'an xtúku Jesuu tsí kuví ña
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ Kidáā né, ntāka Jesuu íkān, kue'en ní'i ña ña ntini'i ñā. Kué'en ñā, ítā nti'xin ña ñuú Galilea. Ña ni ntío Jesuu é kūtuni ña'a san mí ntaíka ña. ³¹ Tsí Jesuú ne, kaxé'e ña kuenta é kūtuni ñā ntini'i ñā nté koo kuví ña:

—Xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, ntuví u kuenta ntá'a ña'a, ña é kā'ní ko. Ntá tsi tē kúvi uni ntúvi xi'í u ne, ntoto xtuku u —ka'an Jēsuu.

³² Ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ñá nī ñe'e diki ña nee iña é kākā'an ñá, ne, ú'vī ña é tsixe'e ña ñā.

¿Xoó ña'a ña e dií ka ka'nu ña'a?
(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Xée ña ñuú Capernau. Dā intóo ña má vi'i kán né, katsixe'e Jēsuu ña ntini'i ñā:

—¿Nee iñá ntu ntatín nto dá vē'xi o itsi kan? —ka'an ña.

³⁴ Ña ntini'i ñā ne, diin diin tsi intóo ña; nté uun ña ña ni ká'an ñā. Tsi dá vē'xí ña itsi kán ne, ntatín mii ña xoo é dií ka ka'nu ña'a i. ³⁵ Kidáā ne, katuví da'na Jēsuú ne, kāna ña uxuvi ñá'a, ña ntini'i ñā, kaka'an ñá ni ñā:

—Te iō nto é ncho kodo nuū ntó ne, víi nto ña tuví ata i kán. Vií nto ña ntáde tsiñu iña un ntíí ntíí ña'a san —ka'an ña.

³⁶ Kidáā né, kí'i Jesuu uun i'xá san ne, dā xntítsí ñá i mé'ñu ña ntini'i ñā. Káni'i nteé ña i'xá san ne, kaka'an ñá ni ña ntini'i ñā:

37 —Xoo é kantuntá'ví ini i i'xá vata kaa sá'a kuenta iñá ko ne, vata tsi te miñ ú kantuntá'ví ini ña kó, ni ñā táxnūu kó di —ka'an Jéssu ni ña.

*Xoo é ña kainchu'vi í kō ne, kaduku ntée ña kō
(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)*

38 Juaán san ne, kaka'an ña:

—Mastru, iní ntí uun ña'a, ña é kanakūnu é ña vá'a san kuenta iña nto. Ntá tsi ña tsikán ne, ñá te ntini'i ña kō. Dukuān ne, ñá ni xē'é ntí itsi é kuān koo víi ña —ka'án Juaan.

39 Ntá tsi nantiko koó Jessu, kaká'an ña:

—Ñá ku kā'nté nuu nto é kuān koo víi ña. Te kuēnta iñá ko kade ña nuu i e dóo ka'nu ne, ña kúvi kā'an kíni ña iñá ko. ⁴⁰Tē xoó ña'a ña kainchu'vi ñá kō ne, kaduku ntée ña kō. ⁴¹Nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō. Da xōó ka ña'a, ña é kata'xi ntute é kō'o nto tsí ntántik'in ntó ko ne, ní'i ñā é vā'á nta'a Xuva kō.

*É ña víi ō é kīni kaa
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)*

⁴²'Da xōó ka é kade i é víi i'xa é kākuinti'xe i ko é kīni kaa ne, díi ka vá'a o iña ñá te kunū'ní nuu xuu dúkun ñā, dá nakuítá nuu ña ña nú ntute ñu'u kán. ⁴³Te ntá'a nto kade i é víi nto é kīni kaa ne, díi ka vá'a ó te ka'ntē ntó nta'a nto. Tsí díi ka vá'a o é kī'in ntó nta'a Xuva kō é ūun tsi nta'a nto, naa i é kī'in nto dô'vi kán nī ntuvi ntá'a nto, tsí ikān kai'xi ñú'ú é ña kantá'va. ⁴⁴Ikān né, ñá kākukadin é ntaé'xi tintákū san; ntē ña kantá'va ñú'ú san. ⁴⁵Te dī'in nto kade i é víi nto é kīni kaa ne, díi ka vá'a o é ka'ntē ntó di. Tsí díi ka vá'a o é kī'in ntó nta'a Xuva kō é u'ntu nto, naa i é kī'in ntó nī ntuvi dī'in ntō dô'vi kan, mí ña kantá'va ñú'ú san. ⁴⁶Ikān ne, ñá kākukadin é ntaé'xi tintákū san; ntē ña kantá'va

ñú'ú san. ⁴⁷ Te ntuxnūú nto kade i ne, dií ka vá'ā o é tāva nto. Tsi dií ka vá'ā o é k'í'in ntó nta'a Xuva kō é ūun tsi ntúxnūú nto, naa i é k'í'in nto dô'vi kán nī ntuvi ntúxnūú nto. ⁴⁸ Ikān ne, ñá kākukadin é ntaé'xi tintákū san; ntē ña kantá'va ñú'ú san.

⁴⁹ 'Vatā ó idiá'vi ñí san é ña tívi kúñū é ku'e o doméni iña Xuva kó ne, kuān ó kaidiá'vi nuu i é nto'o kō, vata koo é ña tívi nima kó di. ⁵⁰ Ñí sán ne, vá'ā. Ntá tsi tē ña véñí ka ne, ¿m'í'i ntū kaidiá'vi ká i? ¿Nté ntu koo ntuveñí xtúku? Vií nto vata kaa ñí vá'a. Kuenta tsí vií nto é ña natívi nto nima nto. Vá'a koo kuntoo nto ni tā'an nto —ka'an Jéssu ni ña.

10

*Kaka'an Jéssu kuénta iña ña ntánatsoo mii tā'an
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)*

¹ Ntāka Jesuu ñuú Capernau, kué'en ña diñi ñuú Judeá dā nté xee ña xio diñi ntute Jordaán san. Ná te da dii ña'á xee xtúku ña, nātaká nuu ña mí tuví ña ne, nakuá'a Jéssu ña vatā xkoó ini ña. ² Kidāā ne, xée etsin ña fariseú san di é kōto nteé ña Jesuu. Tsixe'e ña ña tē ña xíi kaa é naxtuví mii ñátí san ñadi'í ña. ³ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—¿Nte ntū ó kaka'an Muísee é vií nto? —ka'an Jéssu.

Kaka'an ñá fariseú san:

⁴ —Muiseé ne, tā'xi ña itsi é ntavá'a o tūtu iña ñadi'í kō ne, dá kūvi ntii nteé xio ta'an o ni ñadi'í ko —ka'an ña.

⁵ Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ña:

—Un vá'a tsi do'o ntō. Dukuān é xntéku kū'vé Muisee é vií nto. ⁶ Ntá tsi ntē dá de kū'vé Xuva ko ñūxiví sa ne, “de kú'vé ñá ñatí ni ñadi'í”. ⁷ “Dukuān ne, xtúvī mii ñátí san uva ña ni di'í ña vata koo

é kuntuo ña ni ñadiĩ ñá ne, ⁸ uun tsi kúñū kúvi ña ntuvi ña.” Sá'ā ne, kani tú'un é ñā té uvi ña'á ka ña, tsí uun tsi kúñū kúvi ña ntuvi ña. ⁹ Dukuān né, nēe é teé ta'an Xuva kō ne, ña kúvi nātsoo xio ña'a san —ka'an Jesús.

¹⁰ Dá ntōo ña nú vi'i kān né, tsixe'e xtuku ña ntini'i ñā nuu i sá'a. ¹¹ Kaka'an Jesús ni ña:

—Xoó ña'a é natsoo mii ña ñadiĩ ña, dá nātánta'a xtuku ña ne, dōó kinī ó kade ña nuu ñadi'í ña. ¹² O te ñadi'í san naxtuvī mii ña xii ña, dá nātánta'a xtuku ña ni tuku ñatī san ne, ña ña kade ña é kīni kaa nuu xii ña di —ka'an ña.

*Nāxnuu viko Jesuu i'xá kuetsī
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)*

¹³ Ña'a sán ne, xee ní'i ña i'xá kuetsī nuu Jesús vata koo é tīn nta'a ña ī. Ntá tsi ña ntini'i Jesús ne, ntáde tíi ña nī ña xee ní'i i'xá i san. ¹⁴ Ntá tsi dā kútuni Jesús ne, dōó dutsi kuini ña ni ña ntini'i ña. Kaka'an ña ni ña:

—Kué'e ntō itsi é na kī'xi i'xá kuetsī san mí tuví u. Ñá ku kādí nuu nto itsi é kī'xi; tsí mí kadē kû'vé Xuva kō ne, kaduku ntée ña vata ntāa i'xá kuetsī san. ¹⁵ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí te xōo ñá'a é ña kákuinti'xe ña vatā ó de uun i'xa lu'ntí ne, ñá kadūku ntée ña mí kadē kû'vé Xuva kō —ka'an Jesús.

¹⁶ Īdo nteé Jesús i'xá san xe un xé ūn, da tīn nta'a ña ī e nāxnuu viko ña ī.

*Ñatī, ña e dōo kuikā, kaka'an ña ni Jesús
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)*

¹⁷ Dā nākaka Jesús ítsi kān é kī'in ñá ne, uun ñatī ne, koó da kaxkaīnu ña xee ña, inchítī ña nūu Jesús, tsixe'e ña ña:

—Mastrû, nto'ó e dóo va'á nto, ¿nté ntu koo vií u é nī'í ko ntuvi vā'a iñá ko ntii dañu ntūvi? —ka'an ña.

¹⁸ Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté kui kaka'an ntun e dóo va'á u? Tsí da mii tsi Xuva kō e dóo va'á ña. ¹⁹ É ínín lei e xtúvi Xuva kō é kākā'an: “Ñá kā'ní o ñā'a; ñá vií o é kini kaa ni ñadī'i; ñá kī'i dú'u ō; ñá dā'ví o ñā'a dovete; ñá kanī nta'ví o ñā'a, ne, na kuiko ñu'u o uva ko ni dī'i kō” —ka'an Jesús.

²⁰ Ñatī san ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Mastru, é un ntī'ī lei tsíkan káde ntaa ú nte da ku lú'ntī u —ka'an ña kuiká san. ²¹ Dā íto Jesuu ñá ne, dōó kuinima ñá ña. Kaka'an ña:

—Uun sá nuu i é kākunaá ka: Kuē'én, kunadikon un ntī'ī é kāduku ntée o ne, dá kuē'én diu'un i iña ña ntā'ví san. Kidáā ne, ni'i o nee iña é dokuika ntī'xé san e dukún kán. Dá ki'xin, kixntikín ko —ka'an Jesús.

²² Ntá tsi dōo ntī'i iní ña é kuān ó kaka'an Jesús. Dōó nta'xa kunú'u ña, tsi dóo ío iña ña e dóo nuu á'vi.

²³ Kidáā né, xkokōto Jesuu, kaká'an ñá ni ña ntini'i ñā:

—¡Ñá tē nté kaa ntii tū'un é kī'in ña kuiká san mí kadē kú've Xuva kō! —ka'an ña.

²⁴ Koó dā kúdu'va ña ntini'i ñā é kuān ó kaka'an ña. Ntá tsi kaka'an xtúku Jesuu:

—Kini nto, i'xá ko, ¡ñá tē nté kaa ntii tū'un é kī'in ñá'a, ña é kākūinima í diu'ún san, mí kadē kú've Xuva kō! ²⁵ Díi ka ña ntii tu'un é kī'ví kameú san xavi xiki natēe é kī'in ñá kuiká san mí kadē kú've Xuva kō —ka'an ña.

²⁶ Koó dā kúdana iní ña ntini'i ñā é kuān ó kaka'an ña. Ntátsixe'e tā'an ña:

—Kidáā né, ¿xoó ña'a ntu kuvi vií ña é nākáku ña kuan? —ka'an ña.

²⁷ Ito Jesuu núu ñá ne, dá kakā'an ñá ni ñā:

—Ñā'a sán ne, ña kúvi vií ña é nākáku mii ñā. Ntá tsi Xuva kō ne, kuvi vií ña, tsí ña tuví nee iña é ña kuvi vií ña —ka'an ña.

²⁸ Kidáā ne, kaka'án Pedru ni ña:

—Ntí'í ne, tsoo mii ntí'í ntí iñá nti é vëxntíkín nti nto —ka'an ña.

²⁹ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Tē xoó ña'a tsoo mii ña vī'í ña, ení ña, ta'an ña, uva ña, di'í ñā, i'xá ña, o ñū'u ña kuenta iñá ko ni kuēnta iña tú'ūn va'á san ne, ³⁰ dií dií ka kue'e ní'í ña ñuxiví a é vata kaa vi'í ñá, ení ña, ta'an ña, di'í ñā, i'xá ña, ni ñū'u ña. Ntá tsi dóo nto'o ña di, tsí kada xení ña'a san ni ñā. Ntá tsi tē ntí'í ñuxiví sa ne, ní'í ñā é kuntoo ña ni Xuva ko ntii dañu ntūvi. ³¹ Ntá tsi ña te da díi ña'a, ña e dóo na'nu ña'a vevíí ne, ñá vādá nuu á'vi ká ña kídaā; ña'a, ña é ña vādā nuu á'vi vevíí ne, dōó na'nu ña'a kuvi ña rkontūvi —ka'an Jéssuu.

Kaka'an xtúku Jesuu tsí kuvi ña

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Kué'en ña itsi kan, kūntāa ña ñuú Jerusaleen. Odo nūú Jesuú ne, áta ña vë'xí ña ntini'í ñā. Koó dā ntákudu'va ña ntini'í ñā san. Dōo ú'ví ña nguií san, ña ntántíkin ña. Kidáā ne, xio kue'en ní'í xtuku Jéssuu ña ntini'í ñā né, dā éni ntu'u ña kākā'an ñá ni ñā nté koo nto'o ña:

³³ —Ntaa o ñūú Jerusaleén ne, xu'u é vëxkúvi ú ñatíí ne, ikan ntāda ña kó kuenta ntá'a dutu ñá odo nūú nī mastrú leí san ne, divi ña kākā'an ña é kúví u. Ntada ña kó kuenta ntá'a ña'a, ña é ña te ña Israee.

³⁴ Ña tsíkán ne, kini dikí ña kó ne, ti'vi díí ña nuú ko.

Kani diín ña ko, dá kã'ní kue'en ñá ko. Kidáã né, tē kúvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku u —ka'an Jésuu.

Nuu i e íkan Santiau ní Juaan

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Kidáã ne, xée ētsin Santiau ní Juaan, i'xá Zebedeu, ntáka'an ñá ni Jēsuu:

—Mastru, vií nto da xe'e, tã'xi nto nee iña é kākán ntí nta'a nto ve —ka'an ña.

³⁶ —¿Nee iñá ntu ntio nto é tã'xi u? —ka'an ña.

³⁷ —Tã'xi nto é kuntōo ntí diñi nto tē xee nto mí kadā kú'vē nto. Uun ña'ā ntí ne, diñi kua'a nto kutuví ntí; uun ña'ā ntí ne, diñi datsin nto kutuví ntí —ka'an ña.

³⁸ Ntá tsi kaka'an Jésuu ni ña:

—Ñá ïni ntó nee iña é ntaíkan nto. ¿Kūtií ntu nto é dadii nto'o nto nī kó un ntíí ntíí nuu i é ntó'o ko? —ka'an ña.

³⁹ —Kutíí ntí, ¿nté kui ña'a? —ka'an Sántiau ní Juaan.

Kaka'an Jésuu ni ña:

—Nto'o ntí'xe nto vata tsi koo nto'o ko. ⁴⁰ Ntá tsi é kuntōo nto diñi kua'a ko o diñi datsin kó ne, ña kúvi tã'xi u, tsí mii Uva ko ïni ña xoo é kuntōo i diñi ko —ka'an Jésuu ni ña.

⁴¹ Dā téku ña u'xi ñá'a ká san ne, dōo kúdiin ña ni Sántiau ní Juaan. ⁴² Kidáã né, kãna Jesuu ñá uxuvi ñá'a san, kaka'an ñá ni ñā:

—Ïni nto tsí ña'a, ña odo nūu iña ña'a, ña é ña te ña Israeé ne, dōo ntáde ka'nu ña kúñu ñā. Ña tsiñu i sán ne, dōó ntii ntádē kú'vē ña iña ña'a ña. ⁴³ Ntá tsi ðivi ntō ne, ñá te kuan koo vií nto. Tē xoó ña'a ncho vií ka'nu ña ne, kantio é xntii ña ntō un ntíí ntíí nto. ⁴⁴ Xoó ña'a, ña ncho kodo nūu iña ntó ne, kantio é vií ñá vata kaa ña ntáde tsiñu iña ñá nguií

san. ⁴⁵ Nté xū'u é vēxkúvi ú ñatīí ne, ñá te vē'xi u ñuxiví a é vīí ka'nu u, tsí vé'xi ú vata koo é xntīí ú ña'a san. Xu'ú ne, vé'xi u e ntá'vi u kuétsi ī é ña te da díi ña'a san —ka'an Jésuu.

*Ntāvá'a Jesuu úun ña kuāá, ña nani Bartīmeu
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)*

⁴⁶ Kidáā ne, xée ña ñūu é nani Jerīcoo. Ntāka xtuku Jesuu ni ña ntiní'i ñā ne, ñá te da díi ña'a ntántikin ñá ña. Diñi itsi mí kuē'en ñá ne, tuví uun ña kuāá, kaikan ña diu'un. Bartimeu nani ña, tsí uva ñā ne, Timeu nani ña. ⁴⁷ Dā kútuni ña tsi vé'xi Jesuu, ña ñuú Nazareé san ne, dōó ntii kāka'an ña:

—jō Jésuu, I'xá Davii, ntuntā'ví ini nto ko! —ka'an ña.

⁴⁸ Ña'a sán ne, dē tíi ña ni ñā:

—jDu'xēn! jÑá ku kuān xkoó ka'an! —ka'an ña.

Ntá tsi ña kuāá san ne, da díi díi ka ntii kāka'an ña:

—jO I'xá Davii, ntuntā'ví ini nto ko! —ka'an ña.

⁴⁹ Íntītsí Jesuu, kaká'an ña:

—Kana nto ña —ka'an ña.

Kana ña ña kuāá san ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Nāxnuu ka'nu nto iní nto. Nakuntítsi nto, tsí kakana ña nto —ka'an ñá'a san nī á ña kuāá san.

⁵⁰ Kidáā né, xtuvī mii ña kútuun ñá ne, nākuntītsí ntaa ña, kue'en ña mí ntitsí Jesuu. ⁵¹ Dā tsíxe'e Jēsuu ña:

—jNee iñá ntu ntio o é vīí u iña o? —ka'an ña.

—Mastrû, ntio ko é nāxi'i ntúxnūú ko —ka'an ña ni Jēsuu.

⁵² Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kūnú'un ve. Tsí e kuínti'xe o kó ne, ntuvá'an ve —ka'an Jésuu.

Ura dú'va tsi i náxi'í ntuxnūu ñá kuāá san ne, dá kuē'en ñá, kuntikān ñá Jesuu mí kuē'en ña.

11

Vé'xī Rei, ntéku ña buru
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Xée ētsin ña ñuú Jerusaleen, mí ntoo ñuú Befagee ni ñuú Betania má xūku é nani Ōlivu. Jesuú ne, taxnūu ña uvi ña'a ñá ntini'i ñā, ² kaka'an ñá ni ñā:

—Kue'ēn ntó ñuú lu'nti é tuví da'a san. Ura tsí i te kūkí'vi nto ikān ne, nani'i nto uun a búru kití ntee tñn é ntē vata xoó kunteku í ti. Nantuté nto ti ne, kixní'i nto ti í'a. ³ Tē xoó ña'a tsixe'e ña ntō é kuān ó de nto ne, ká'an ntō tsi Tó'o ko kāntio ña ti; vevíi nantiko koō ñá ti, koo ka'an ntó ni ñā —ka'an Jesuu.

⁴ Kué'en ñā né, nāni'i ña uun a búru san, ntee tñn ti atá vi'i é tuví itsi kān. ⁵ Ña ntāñí ikān ne, ntátsixe'e ñā:

—¿Nté koo vií nto burú san é kānantuté nto ti? —ka'an ña.

⁶ Nantíko koō ñá, kaka'an ñá vatā ó kaka'an Jesuu ni ñá ne, xé'e ñā'a san itsi é kī'in ni'i ña búru san. ⁷ Nāxee ni'i ña búru san mí kāntétu Jesuu. Xntekū ñá kutuun ña áta tí ne, dā kantéku Jesuu ti. ⁸ Ñá te da dīi ña'á san tsóo ña kutuun ñá itsi kān dī. Iō ñá ne, kātsin ña nta utun má kū'u kān ne, tsoo ña itsi kān. ⁹ Ñá tē nté kaa ña'a odo nuū ñá nuu Jesuú ne, ñá te da dīi ña vé'xi ata ñá dī. Un ntíí ntíí ña koó dā vantíñi ña ntáka'an ña:

—¡Dōó ka'nu Xuva kō! ¡Ñá tē nté kaa vá'ā o iña ñá vé'xi nta'a Xuva kō! ¹⁰ ¡Na naxnuu viko Xuva kō ña vexkádā kú've iña ko, é vií ñá Rei naa úvata

ko Dāvii! ;Dōó ka'nu Xuva kō, ña tuví e dukún kãn!
—ka'an ña.

¹¹ Xée Jēsuu ñuú Jerusaleén ne, dá kūkí'vi ña ini ukún ka'nu san. Ito ña un ntí'í é íó iní i kãn. Dā kuáá né, ntíi ña, kue'en ña ñuú Betania ni ña uxuvi ñá'a san.

*Tun ígū é ña kakí kiti i
(Mt. 21:18-19)*

¹² Tévāá tsi ntáka ña ñuú Betaniá ne, kakakin Jesuu. ¹³ Ìni ika ña tsí ntitsi uun tun ígū é ūve xuku i. Kūkóto ntōdó ña tē nta'á kiti i. Ntá tsi dā xee ñá ne, da mii xūku í uve, tsí vata xee ntúv'í é kii kiti i.

¹⁴ Kidáá né, kaka'an Jēsuu ni tun ígū san:

—Nté uun ito ña koó ka kiti o é ká'xí ña'a san —
ka'an ñá ni ūtun san.

Tékú ña ntini'i ñá é kuān ó kaka'an ña.

*Dā ntántoo Jesuu ini ukún ka'nu san
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

¹⁵ Nāxee xtúku ña ñuú Jerusaleén ne, kué'en Jēsuu má ūkún ka'nu san. Ikān éni ntu'u ñá nakunu ña ña ntádiko ni ñá ntáñii ini ukún san. Nantáva ña mesa mí ntoo ña ntánadama diu'ún san ne, nantáva ña sia mí ntoo ña ntádiko palomá san. ¹⁶ Ñá ni xē'é ña itsi é kuíta ntí'xin ña'a san má ūkún san tē nee iñá odo ñá. ¹⁷ Dá kanakuā'a ña ña'a, ña ntoo ini ukún san ne, kaka'an ñá ni ñá:

—¿Ñā ntu te uve ná'a nte dí'na é kaka'an Xúva kō: “Tsí vi'i kó ne, vi'i mí ka'an ntá'ví ña'a, ña dā mí'í ká ñuu i”, ka'an ña? Ntá tsi ntō'ó ne, vi'i ña dū'u káde nto —ka'an Jēsuu.

¹⁸ Dā téku dutu ñá odo nūú nī mastrú leí san ne, kidáá né, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña Jesuu. Tsí ntaú'vī ñá Jesuu, tsí un ntí'í ntí'í ña'a sán ne, ncho kini ká ña tú'ún é kanakuā'a Jesuu ña. ¹⁹ Ntá tsi

dā kuáa ne, Jesuu ni ña ntini'i ñā né, ntāka ña ñuú Jerusaleen.

É kuinti'xe ko Xuva kō
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Utén san ne, dā ntíko kōo xtúku ña ni ña ntini'i ñā ne, ítā nti'xin ña mí ntitsi tun ígū san. Íní ña tsí xi'i díi kue'en, un tsi nte dítsin i. ²¹ Kidāā ne, nánū'ú Pedrú san iní ña é kākā'an Jésuú ne, kaka'an ña:

—Un kaa, Mastru. Divi tun ígū san é kā'an ntée nto i ne, e xi'i díi —ka'an ña.

²² Kaka'an Jésuu ni ña:

—Kuinti'xe nto Xuva kō. ²³ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni nto: tē xoó ka'an í ni xūku sá'ā: “Kuē'en dá'an vé, na kō'xón nuun mé'ñu ntute ñu'u kán”, né, te kanñ nima ñá kakuinti'xe ña é kuān koo kuvi ne, kuān koo kuvi nti'xe. ²⁴ Dukuān ne, kaka'án u ni nto: nee iña é kákan ntó nta'a Xuva kō da ntāka'an ntâ'ví nto ne, kuinti'xe nto tsí ni'i ntó ne, ní'i nti'xe nto. ²⁵ Dā ntāka'an ntâ'ví nto ne, te ío xoo é kanāa núu ni'i ntó ne, kada ka'nu iní nto ni ñā vata koo é Xuva kō, ñá tuví e dukún kán, kada ka'nu iní ña ni nto kuétsí nto di. ²⁶ Tsí tē ña kada ka'nú iní nto ni tā'an nto kuétsi ñā ne, nté Xuva kō, ña tuví e dukún kán, ña kada ka'nú iní ña ni nto kuétsí nto di —ka'an Jésuu.

¿Xoó ntu xé'e i itsi é kuān koo vii Jesuu?
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Kidāā né, nāxee xtúku ña ñuú Jerusaleen. Kaika Jesuu ini ukún ka'nu kán né, íkan tsí xee dútu ñá odo nūú nī mastrú leí ni ñatā sán ne, ²⁸ ntátsixe'e ña Jēsuu:

—¿Xoó ntu kaka'an i é kuān koo vii nto? ¿Xoó ntu tá'xi i itsi é kuān koo vii nto nuu i sá'a? —ka'an ña.

²⁹ Nantíko kōó Jésuu, kaká'an ña:

—Xu'ú ne, ntio kó tsixe'ē ú nto di. Te kūvi ka'an nto é tsixe'ē ú nto ne, dá kā'án u xoo tá'xi i itsi é kade u. ³⁰ ¿Xoó ntu xe'é i itsi Juaán san é nakūtsi ntute ña ña'a san? ¿O Xuva kō né, o kūdii ña'a ntú san xe'é ña? Ká'an nto vē —ka'an Jésuu.

³¹ Kidáā ne, ntatíin nuu mii ñā:

—Te kā'an o tsí Xuva kō xe'é ña ña itsi ne, ká'an ñā: “¿Nté kui ña ni kuintí'xe nto ña kuan?” koo ka'an ñā. ³² ¿Nté koo kuvi te kā'an o tsí ña'a san xe'é ña ña itsi? —ka'an ñā.

Tsi ntaú'vī ñā ña'a san, tsí un ntíí ntíí ña'a san ntákuinti'xe ña tsí nta'a Xuva kō ni'i ntí'xe Juaán san é kūvi vií ñā. ³³ Dukuān ne, nantíko koō ñā, ntáka'an ñā:

—Ñá íní nti —ka'an ñā.

Kidáā ne, kaka'an Jésuu:

—Xu'ú ne, ntē ñā ka'án u di xoo tá'xi i itsi é kuān ó kade u —ka'an Jésuu.

12

Kuenta iña ña ntáde tsiñu, ña kini ntáa
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Kidáā né, eni ntu'u Jésuu ntáa ña nuu i é nañé'ē ñā ña'a san:

—Uun ñatíí ne, í'xi ña xo'o tinti'ō. Édí nuu ña xákū ntíkō diñi i. Uvi ítsī éte nuu ña nú xuu ka'nu san mí kādin núu ña tinti'ō sán ne, dā xntítsi tsiñu ña uun vi'i dūkun mí kunūu ña é vií kuenta xó'o tinti'ō san.

'Kidáā ne, xé'e ña ña'a san é na kūntoo taan ña é vií ña kuenta xó'o tinti'ō sán ne, dā kíí ña, kue'en ñá xio ñuu e dóo ikā. ² Xée ntūvi é tñn ña tinti'ó san. Tō'ó i ne, taxnūu ña uun ña'a ña ntáde tsiñu é nā kínakūdó ña é kāduku ntée ña. ³ Ntá tsi ña ntáde kuentá san ne, ña ni ntío ña nakué'e ña é kāduku ntée tó'o ī. Ē'ní diñ ñā ña táxnūu tó'o ī san. Nté uun

13 Kidáā ne, táxnūu ña'a san ña fariseu ni ña ntántikin rei Heródē san mí tuví Jesuu. Ncho vií ña vata koo é kā'an Jēsuu nuu i e dóo xíi kaa, vata koo é nāni'i itsi ña nté koo dá'vi ña ña dovete. 14 Xée ña mí tuví Jesuú ne, ntáka'an ñá ni ña:

—Mastru, iní nti tsí kaka'an nto é nuu é ntaā i. Iní nti tsí dadīi tsi kaiko ñu'u ntō un ntíi ntíi ña'a, dadīi tsi kade nto ni ña, kuān te nta'ví ña, kuān te kuika ña. Kanañē'e ntó nti é nuu é ntaā í vata o xtúvi Xuva ko iñá nti. ¿Vá'á ntu o é ntá'vi o diu'un xóo san nta'a ña tsiñu i san, o ña'a, te kuiní nto? ¿Ntá'vi ntu o né, o ña ntá'vi o? —ka'an ñá, tsixe'e ña ña.

15 Jesuú ne, kūtuni ña tsí da ntaéni dikí ña ña. Kaka'an ñá ni ña:

—¿Nté kui ntaíto nteé ntu nto ko? Tā'xi nto uun diu'un kui'xín san, na kōto nteé u —ka'an ña.

16 Xé'e ña ña ne, da tsixe'e Jēsuu ña:

—¿Xoó ntu dikí i é ntéé diu'un sá'a? ¿Xoó ntu diví i é nteé na'a? —ka'an ña.

—Díkí Césa ni diví ña —ka'an ña.

17 Kidáā ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Vá'a o é nākué'e o ntā'a ña tsiñu na'nu i nee iña é kāduku ntée ña ne, vá'a o é nākué'e o nta'a Xuva kō nee iña é kāduku ntée ña di —ka'an ña.

Koó dā kúdu'va ña'a san e dóo ini Jesuu nté koo nantiko koō ña é kāka'an ña.

*Nantíko kōó Jesuu e tsixe'e ña saduceú san
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)*

18 Xée ña saduceú san di. Ña sá'á ne, ñá tē ntákuinti'xe ña tē ntántoto ña xi'í san. Da ntaéni dikí ña Jesuu, ntáka'an ña:

19 —Mastrú, uve na'a mí kakā'an Muísee nté koo vií o tē xi'í ení kō. Tē xi'i ñá ne, ítuví mii ñadi'í ña ne, ña ni xíó i'xá ña ne, nātánta'a ení ña ni ñadi'í kií san

vata koo é na kōo i'xá ña iña ení ña. ²⁰ Uun ito ne, xío ū'xe ení ña. I'xá nuu í san ne, tānta'a ña. Dā xi'í ñá ne, váta kōó i'xá ña. ²¹ Ení ña, ña é kuvi ūví san ne, tanta'a ña ni ñadĩ'í kií san. Dā xi'í ñá di ne, váta kōó i'xá ña. Ení ña, ña é kuvi ūní san ne, kuan tsi ō kúvi ni ñā di. ²² Kidāā ne, é un é un ña tánta'a ña ni ñadĩ'í san. Dā kúvi ne, xí'í ña nti'í ū'xe ñá'a ña ne, nté uun i'xá ña ña ni xío. Kidāā ne, xí'í ñadĩ'í kií san di. ²³ Tē ntóto ña xi'í san ne, ¿xoo ntu ñadĩ'í i kuvi ña? Tsí un nti'í ña u'xe ñá'a san e tánta'a ña ni ñā —ka'an ña.

²⁴ Dá kakā'an Jéssu ni ña:

—Ñá vā'á ō e ntádē kuení nto, tsi ñá ini nto nté o uve na'a Tú'un Xuva kō ne, ñá ini nto tsi dóo iō é vīí Xuva kō. ²⁵ Dá ntóto ña xi'í san ne, ñá nātánta'a ká ñatíí san. Ña xoxó ka é kuē'é i itsi é tanta'a ñadĩ'í san di. Tsí kuntoo ña vatā ó ntántoo ánjē san e dukún kán. ²⁶ Kuenta iña i e ntóto ña xi'í san ne, ¿vāta nakua'a ntu nto tutu e xtūví Muiseé san, mí uve na'a iña xuku é kai'xi? Ikan kākā'an Xúva kō ni Muisee: “Xu'ú ne, Xuva uvata ika nto Ābraan ni Ísaa ni Jácoo”, ka'an ña. ²⁷ Xuva kō ne, ñá te Xuvā ñá xi'í san, tsí Xuvā ñá ntantíto san. Dukuān né, kūdii dovete ntákuinti'xe nto —ka'an Jéssu.

Tū'un é díí ka ka'nu
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Xée ūun mastrú leí ne, tēkú ña é kākā'an Jéssu ni ñá saduceú san. Īní ña tsi dóo vā'á ó kākā'an Jéssu é kanantiko kōo ña. Tsixe'e mastrú leí san di:

—¿Neé ntu tú'ūn e tá'xi Xuva kō é díí ka ka'nu é kāda ntaa o? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

²⁹ Nantíko kōó Jéssu, kaká'an ña:

—É kuvi ūun sán ne: “Kiní nto, ña Israee: uun tsi Xuva kō e dóo ka'nu ña. ³⁰ Kuinima ntó Xuva

ko kan̄ nima ntó, kan̄ é tduiña nto, kan̄ ū'xen diki nto. N̄ kué'en ini nto kunuu inī ntó ña.” ³¹ É kuvi ūví san ne: “Kuinima ntó ta'an nto vata tsī ó kakuinima ntó kúñu mii ntó.” Ña túvī ká xtuku é kadā kû've é vata kaa sá'a —ka'an Jésuu.

³² Kaka'an mastrú leí san:

—Ntáa ntí'xe, Mastru. Nuu é ntaā i é kaka'an nto, tsi ūun tsi Xuva kō. Xoxó ka xtúku Xuva kō, tsí mii tsi ñā. ³³ Na kuñima kó ña kan̄ nima kó, kan̄ ū'xen diki ko, n̄ kué'en ini kō ne, na kuñima kó ta'an ko vata tsī ó kakuinima kó kúñu mii kō. Tē kada ntaa o sá'ā ne, díí ka kaidiá'vi é un ntí' ntí' doméni é kā'mi o nú nāa kan íña Xuva ko, o da nēé ka doméni é kué'é o ñā —ka'an ña.

³⁴ Iní Jesuu tsi dóo vá'ā ó nantiko koó ña ne, kaka'an ñā ni ñā:

—Ña íka tsi túví nto mí kadē kû've Xuva kō —ka'an ña.

Kidáa ne, nté uun xoxo ni tsixe'e ká i Jesuu.

¿Xoó ntu i'xá ntí'xe i Cristu?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Dá kanakuā'a ká Jesuu ña'a san má ūkún ka'nu kán né, kaka'an ñā ni ñā:

—¿Nté kui ntáka'an ntu mastrú leí san tsí ña é taxnuu Xuva kō é kuvi ña Cristú ne, i'xa íka rei Dāvii ña? ³⁶ Tsí nte dí'na kaka'an Dávii san vata ō nañé'e Espíritū Sántū san ña:

Kaka'an Xúva ko nī Tó'ō ko:

“Kutūvín diñi kua'a ko

da nté kūvi tsoo ú ña ntaínchu'vi ō nú xē'e o”, ka'an Xúva kō,

ka'an Dávii. ³⁷ ¿Nté ō ntu é Cristú san ne, i'xá ika Dávii kúvi ña? Tsí mii Dávii san kaka'an ñā tsi Tó'ō ñā kúvi ña —ka'an Jésuu.

Ñá te da dāi ña'á san dóo xkúntee iní ña é kīni ña tú'ūn é kākā'an Jésuu.

Katsi'i kuétsi Jēsuu mastrú lei san
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Jesuú ne, dá kanakuā'a ña ña'a sán ne, kaka'an ña:

—Koto xnto mastrú lei, ñá e dóo na'nu ncho víi san. Dōó xkuntée iní ña du'nu nani da ntaíka ña itsi kán. Dōó ntio ña é kuiko ñu'u ñā'a san ña, é kākā'an ñá ntiusi ní ña núu ña'a san nu á'ví kán. ³⁹ Má ūkún kán dí ne, dōó ntio ña é kuntōo ña nte nuu i kan. Tē xee ñá viko sán ne, dōó ntio ña é nī'i kuntoó ña mí'í e díi ka vá'ā o. ⁴⁰ Ntaéni ntá'vi ña ñadī'i kíi san vata koo é naki'i ña un tsi nte ví'i ña. Dōó na'a ntáka'an ntá'ví ña, vata koo é kadā kuení ña'a san tsi dóo va'á ña'a ña. Ntá tsi ña sá'á ne, díi ka kue'e ní'i ña é nto'o ña nta'a Xuva kō —ka'an ña.

Kuenta iña diu'un é xē'é ñadī'i kíi san
(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Tuví Jesuu má ūkún kán ne, tuví nteē ña etún diu'un mí ntátsu'un ña'a san. Kaito ntee ña nté o de ña'a san é ntátsu'un ña diu'un. Ini ña tsí ña kuiká san ne, ñá tē nté kaa diu'un ntáxe'é ña. ⁴² Kidáā ne, vé'xi uun ñadī'i kíi san ne, xnūu ña uvi kúdii á diu'un kuetsí san e dóo xuví nuu á'vi. ⁴³ Kidáā né, kána Jesuu ña ntiní'i ñā ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Tsí ñadī'i kíi sá'á ne, díi ka nuu á'vi é xē'é ña é ūn ntíí ntíí ña nguú san e ntátsu'un ña diu'un ña ini etún san. ⁴⁴ Tsí ña nguú sán ne, dōó ío iña ñá ne, kúdii diu'un é kántoo e ntáxe'é ña. Ntá tsi ñadī'i kíi san ne, kuān té ña te neé ío iña ñá ne, nī kué'en ini ña xe'é ña un ntíí é ío iña ña —ka'an Jésuu.

13

Kaka'an Jesúsú tsí nantatsin xúkūn ka'nu san
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Dā ntáka Jesúsú má ūkún ka'nu kán ne, kaka'an úun ña ntini'i ñā:

—¡Un kaa dií xuú san, Mastru! ¡Ñá te da kúdi! ¡Xúkún san di! ¡Ñá tē nté kaa vá'ā o! —ka'an ña.

² Kaka'an Jesúsú:

—Koto vá'a nto xúkūn e dóo vá'ā ó san, é ña te da kúdi. Ntá tsi vé'xī ntuvi é nantatsin kue'en. Nté uun ká xuu ña kodo ntí'i tá'ān ka kídaā —ka'an ña.

Kaka'an Jesúsú nté koo kuvi di'na dá ntí'i ñuxivi
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Dā itúvi Jesúsú tí'i i é nani Ōlivú ne, dōo dīto tuví xúkūn san. Pedru, Sántiau, Juaan, ni Ándreé ne, xée etsin ña nuu Jesúsú, ntáka'an xu'ú ña ni ña, tsixe'e ña ñā:

⁴ —Ká'an nto vē amá kuān koo kuvi é kāka'an nto. ¿Neé ntu nuu i é tá'xi Xúva kō é na kūtuní nti tē xee úra i é kúvi? —ka'an ñā, tsixe'e ñā.

⁵ Kidáā né, eni ntu'u Jesúsú kaká'an ñá ni ñā:

—Kuenta tsí yíi nto é ña kaní nta'vi nté uun ña'a san nto. ⁶ Tsi dóo titín ña'a ki'xi ña é vata te xū'ú ne, ká'an ñā: “Xu'u é Cristú u”, koo ka'an ña. Dōo titín ña'a san kaní nta'ví ña ña.

⁷ Tē kútuni nto tsí kakuvi du'xēn da ntátekú nto tsi ntáka'an ñá'a san iña du'xén ne, ñá ku u'vī nto. Tsi kuétsī é kuān koo kuvi, ntá tsi vata xee tá'an ntuvi é ntí'i ñuxiví sa. ⁸ Tsi uun ñuú san ne, nāá ni tūku ñuu. Uun reí ne, naā ñá ni tūku reí san. Dōó ki'in itsi ñuú san ne, táān; kutama ñá'a sán di. Tē kúvī sá'ā né, dā ve nuu i é iñi ntu'u é ntō'o ña'a, ña ntoo ñuxiví sa.

9 'Ntō'ó ne, kuenta tsí vií nto. Tsí ña'a sán ne, ntada ña nto kuenta ntá'a ña tsiñu i sán ne, ka'ni diin ñá nto má vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé san. Nuu ña tsiñu na'nu i, nuu reí san kuntāñí me'ñū ntó di vata koo é kā'an nto nté kui ntántikin ntó ko. 10 Di'na dá ntí'i ñuxiví sa ne, kí'in ñā'a, kík'a'an ntódo ña tú'ūn va'á san dá kanii kā'nu ñuxiví san. 11 Te tñin ña nto ne, ntada ña nto kuenta ntá'a ña tsiñu i sán ne, ñá ku kadā kuení nto nté koo ka'an nto. Tsí ta'xi Xuva kō é kā'an ntó tē xee úra i é kā'an nto. Nǎ te kene mii ntō é kā'an nto, tsí Espiritū Sántū san ta'xi ña tú'ūn é kā'an nto. 12 Kidāā né, ñatí san ne, ntada ña ení mii ña kuēnta ntá'a ña tsiñu i é ka'ni ñá ña. Uva i'xá san ne, ntada ña i'xá ña kuenta ntá'a ña di. I'xá san ne, tsí'i kuétsi uva i ni di'i i ne, ntada ña kuenta ntá'a ña tsiñu i di é ka'ni ñá ña. 13 Nǎ ntō kue'en ñá'a san nto, ntá tsi tē xoo é ña xtuví mii i é kuinti'xe i kó dā nté ntí'i ntuvi iña ñá ne, nakáku ña.

14 'Tē íni nto tsi é ntítsi nuu i é kīni kaa san má ūkún ka'nu kǎn mí'i e dóo xii kaa ne, ntō'o é ntoo nto ñuú Judeá ne, kunu nto kue'ēn ntó, kukūntoó xu'ū ntó ata uku kan. 15 Tē xoó ña'a tuví da'na ña ata vi'i ña kan kídaā ne, ñá ku ntí'ví ña má vi'i kǎn e kínakí'i ña iña ña. 16 Tē xoó ña'a nuu ña matú ña kǎn ne, ñá ku nū'u ña e kínantúku ña kutuun ña é kí'in ni'i ña. 17 jNtā'vi ide ñádí'i, ña é ñū'u i'xá i! jNtā'vi ide ñádí'i, ña é kanatsítsi i'xá i kídaā! 18 Kákan nto nta'a Xuva kō é ña kuan kōo kúvi dá ntūvi ví'xin. 19 Tsi kídaā né, un vá'a tsi nto'o ña'a. Un tsi nte dá de kú've Xuva ko ñūxiví sa ne, vata ntó'o ñā'a san vata koo nto'o ña ntuvi tsikan. Ntē ña kuan koo ntó'o xtuku ña'a san é kuān koo nto'o ña. 20 Tē dí ña ni dé kú've Xuva kō é ntudutsi ntūvi tsikán ne, nté uun ña'a ña nakáku ña. Ntá tsi ntadutsi ña ntuvi tsikan kuenta iña ña'á san, ña e dóo kakuinima

Xúva kō, ña é nakaxnúu ña é kūvi i'xá ña.

²¹ 'Kidāā né, tē xoó ka'an í ni ntō: “¡Koto nto! ¡ikān tuví Cristu!”; ne, ñá ku kuintī'xe nto é kākā'an ñá naa Xuva ko. ²² Tsí iō ñá'a, ña é kī'xi kídaā ne, ká'an ñā é Cristu ña. Ká'an ñā tsí kaka'an ñá naa Xuva ko. Vií ña nuu i e dóo na'nu ne, vií ña nuu i e dóo va'a. Ntá tsi da ntaéni nta'ví ña ña'a san. Tē dí kuvi vií ña ne, un tsi nte ña nakaxnúu Xuva kō kaní nta'ví ña ña. ²³ Kuenta tsí vií nto. Dukuān é dī'na kaka'án u ni nto ūn ntíí ntíí nuu i sá'ā nté koo kúvi.

*Kaka'an Jéssu tsí nainu xtúku ña ñuxiví a
(Mt. 24:29-35,42,44; Lc. 21:25-36)*

²⁴ 'Kidāā ne, rkontūví e dóo nto'o ña'a, ña ntoo ñuxiví a ne, kuneé ngántii, kuneé xoo. ²⁵ Kó'xo kīmi é ūve e dukún kán dí ne, kantá nuu e dukún kán. ²⁶ Xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, nainú u me'ñú vikó san. Kidāā ne, un ntíí ntíí ña'a san kiní ña tsi dóo ka'nu ú ne, dōó iō ko é vií u é un ntí'í. ²⁷ Kidāā né, taxnúu u ánjē é nākuido ña un ntíí ntíí ña'a, ña é nākaxnúu u. Dā mí'í ká ñuxiví sa mí ntoo ña un tsi nte e dukún kán nakuído ánjē san ña.

²⁸ 'Koto nto nté o de tun ígū san. Te ūte nta'a i é da ve kantika xúku í ne, ini o tsí dokó sa xee ntuví ka'ni san. ²⁹ Kuan kōo dí, tē ntaíní nto tsi é kakūvi un ntíí ntíí nuu i sá'ā é kākā'án u ni ntō vevíí ne, kuṭuni nto tsi dóko sá xee ntúvī é nainú u ñuxiví a. ³⁰ Átā xi'í xnto túvi u. Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō, tsí kuintāa é un ntí'í é kākā'án u ni nto dī'na dá ntí'í ntuví iña ñá ntoo ñuxiví sa vevii. ³¹ Kuān te ntí'í ñuxiví sa nī e dukún kán ne, ntá tsi tú'ūn é kākā'án u ni ntō ne, ña ntí'í.

³² 'Ntá tsi xoxó ini í nee ntúvi ō neé ura kúntaa é kākā'án u; nté uun ánjē, ña ntoo e dukún kan, nté xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, ñá íní u; mii tsi Uvā ko é ini ña.

³³ Dukuān ne, koto vá'a nto. Na kōo tú've nto, tsi ñá ini nto amá xee ntúvi tsikan. ³⁴ Sá'ā né, vata kaa uun ñatíí, ña é tūví tu've e dóo ika k̄'in ñá, ne, xtuví ñá vi'i ña nta'a ña ntáde tsiñu iña ña. Ká'an ña nī é un é un ña ntáde tsiñu iña ña nté koo vií ña ne, xtuví ñá uun ña'a, ña é kōto xi'i ña. ³⁵ Ntō'ó ne, koto vá'a nto di, tsí ñá ini nto neé ura nainú u: tē kuaa va'á ne, o dava ñūu, o ura í tē kána lí'xi, o tē tuví va'a. ³⁶ Tē ntákidi dúkuan ntō ne, da nées inī ntó nainú u. ³⁷ Ntá tsi nuu i é k̄a'án u ni ntō ne, kaka'án u ni ūn ntíí ntíí ña'a san: ¡Kuntitō nto! ¡Ñá k̄u xkúkidi naá nto! —ka'an Jesús.

14

*Ntukū nuu iní ña'a san nté koo ka'ní ña Jesuu
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)*

¹ Kakunaá ka uvi ntúvi dá xēe viko da ntánaka'an ña nté ō nakáku Xuva kō ña Israeé san ñuú Egítō. Kidáā ne, ñá k̄a'xi ña tañú'ū é kadāka ú'xen iā. Tō'ó dutu ní mastrú leí san ne, ntukū nuu iní ña nté koo vií ña é diin diin tsi t̄in ña Jesuu é ka'ní ñá ña.

² Ntatíin mii ñā:

—Ña t̄in o ña ntūvi viko san, vata koo é ña kudíin ña'a san —ka'an ña.

*Uun ñad̄í'í da'vi ña cho'o vîdin d̄iki Jesuu
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)*

³ Tuví Jesuu ñuú Betania nú vi'i Sīmuun, ña é nako'xo kúñu ī kídaā. Dá ntōo ña, ntaé'xi ña ne, xée uun ñad̄í'í, ni'i ña uun xuxu e kúvi xuu mí nuu cho'o vîdin e dóo nuu á'vi. Ta'vi ña xu'ū i ne, dá'vī ntí'i ña cho'o vîdín san d̄iki Jesús. ⁴ Dā ini ña ntōo sán ne, dōó dutsi kuiní ña. Ntatíin mii ñā:

—¿Nté kui nativī ntú ña cho'o vídín sa? ⁵ Díí ka vá'ā ó tē dí ni nadiko ñā ne, ní'i ña te ūnī sientu, dá kuē'é ña ña ntā'vi —ka'an ña.

Dōó dutsi kuiní ña ni ñadī'í san.

⁶ Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ña:

—Koo mii nto ñā. ¿Nté kui ntánatekū du'xen ntu nto ña? Dōo vá'ā ó de ña nī ko. ⁷ Nguentúvi ntoo ni'i nto ña ntā'ví san ne, amá ntio nto ne, kuvi xntii nto ñā. Ntá tsi xu'ú ne, ña ná'ā ká kutūví u ni ntō. ⁸ Ñadī'í sa'á ne, ide ña é kūvi vii ña. Dá'vi ñā kó cho'o vídín san di'na dá kuntu'xi u. ⁹ Nuú é ntaā i é kaka'án u ni ntō: Dā mí'i ká ki'in ñá'a é kika'an ntódo ña tú'ūn va'á san iña Xuva ko dá kanii ñūxivi sa ne, ká'an ñā é kuān nte vá'ā o dé ñadī'í san nī kó ne, naka'an ñā'a san ña.

Dā diko Júdā san Jēsuu

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Uun ña ntini'i Jēsuu, ñá nanī Júda Scārioté ne, kué'en ñā mí ntoo tó'ō dutú san ne, tīn ña ni ñā nté koo vii ña é diko ña Jēsuu. ¹¹ Dā téku tó'ō dutú san é kaka'an Júdā né, dōó diní ña. Xé'e ñā xu'u ña e ntá'vi ña ña te kuvi vii ña. Júdā sán ne, ntukū nuu iní ña nté koo vii ña é diko ña Jēsuu.

Dā é'xi Jesuu ni ña ntini'i ñā

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Kidáā ne, xée ntūvi é kii viko da ka'xi ña tañú'ū é ña kadáka u'xen iā, ntuvi da ntaé'ní ña i'xá le'ntú san é kā'xí ña iña vikó san. Ntáka'an ñá ntini'i Jēsuu ni ña:

—¿Mí'i ntū ntio nto é kīkavá'a nti é kā'xi o vikó san? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

¹³ Kidáā né, teé tsiñu Jesuu úvi ñá'a, ña ntini'i ñā ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kue'ēn ntó má ñūú san. Tē xee ntó ikān ne, ta'án nto uun ñatīí, ña ni'i xoó ntute sán ne, kuntikin ntó ña. ¹⁴ Neé vi'i mí kī'ví ña ne, ká'an nto nī tó'o vī'i san: “Kaka'an Mástrú ntī: ¿Mí'i ntū má vi'i kuntōo ntī ni ña ntīni'ī ntī é kā'xí ntī iña vikó san?”, koo ka'an nto. ¹⁵ Kidáā né, nañē'e ñá nto uun má vi'ikā'nu iní vi'i dūkún san. É iō tu've. Ikān ne, kavá'a nto é kā'xi o iña vikó san —ka'an Jéssu.

¹⁶ Kué'en ña ntīni'i ñā ne, xée ña ñūú Jerusaleen. Nāni'i ntī'xe ñá vatā ó kaka'an Jéssu ne, ikān de vá'a ña é kā'xí ña.

¹⁷ Dā kuáā ne, xée Jéssu ni uxuvi ñá'a ña ntīni'i ñā. ¹⁸ Dā intóo ña ntaé'xi ñá ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō: Uun ña'a nto, ña é kaē'xí dadīi nto nī kó vevīi ne, diko ntō ko —ka'an Jéssu.

¹⁹ Kūnta'xa iní ña ntīni'i ñā kídaā ne, é un é un ña tsixe'e ña Jéssu:

—¿Vá xu'ú ntu u? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

²⁰ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Uxúvi ñā'a nto ntaé'xi dadīi nto nī ko. Uun tsi ko'o kaexnúu ú nī ña dikō ko. ²¹ Tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatīí ne, kuntaá vata tsī ó uve na'a nte dí'na. Ntá tsi nta'vi idé ña sá'á, ña dikó ko. Díi ka vá'a ó tē dí ña ni kaku ña —ka'an Jéssu.

²² Dā ntaé'xi ñá ne, kī'i Jesuu tañú'ū san. Nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō né, kātsin dava ña tañú'ū sán ne, xé'e ña ña ntīni'i ñā, kaka'an ña:

—Kī'i nto sá'ā, tsi kúñū ko —ka'an ña.

²³ Kidáā né, kī'i ña e'xin é ñū'u ntute tinti'o. Dí'na nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō né, dā xe'é ña é kō'o un ntīí ntīí ña ntīni'i ñā. ²⁴ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Sá'ā é niñí ko é kātī ú kuenta iña ñá te da díi ñá'á san, vata ó xtúvi Xuva kō da tá'xi ña xu'u ña kuenta

iña núu ī é xēe é viī ña. ²⁵ Nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō: Ña kó'ō ká u ntute t̄inti'ó san da nté ntūvi é kō'o ú ntute t̄inti'o xēe san mí kadē kû've Xuva kō —ka'an Jēsuu.

Kaka'an Jēsuu tsí ka'án Pedru é ñá ini ñá ña
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Dā kúvi íta ña nchu'un Xúva kō ne, kué'en ña ūun t̄i'i i é nani Ōlivu. ²⁷ Ikān ne, kaka'an Jēsuu ni ña nt̄ini'i ñā:

—Un nt̄i'í nt̄i'í ntó xtuvī mii ntó ko ve, vata tsī ó uve na'a kaka'an: “Ka'ní u paxtú san ne, da mí'ī ká kunu á le'ntú san”, ka'an. ²⁸ Ntá tsi tē ntóto xtuku ú ne, di'na ú kí'ín ú ñuú Galilea é ðivi ntō —ka'an ña.

²⁹ Kaka'án Pedru ni ña:

—Kuān te un nt̄i'í nt̄i'í ñá xtuvī mii ña nto, xu'ú ne, ñá xtuvī mii ú nto —ka'an ña.

³⁰ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kāka'án u ni ō: Niñú s̄a'a, di'na dá kāna lí'x̄i san uvi íto ne, úni íto ka'an tsí ña inín ko —ka'an Jēsuu.

³¹ Dā dií dií ka ntii kaka'án Pedru:

—¡Ña'á ni san! Kuān te kuví u ni ntō ne, ñá kā'án u é ñá iní ú nto —ka'an ña.

Kuan ō ka'an un nt̄i'í nt̄i'í ña nt̄ini'i ñā ði.

Kaka'an ntâ'ví Jēsuu má utun Getsemānii
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Kué'en Jēsuu ni ña nt̄ini'i ñā uun itsi é nani Getsemānii. Kaka'an ña:

—Kuntoo nto i'a, ñi dukuan na kí'ín u da'a kān, kika'an ntâ'ví u —ka'an ña.

³³ Da mii tsī Pedru, Sántiau ní Juaán san kue'en ní'i ña. Kidáā né, dōo u'vi kakúvi nima Jēsuu; dōo kúnta'xa iní ña. ³⁴ Kaka'an ñá ni ñā:

—Vevíí ntika nimá ko dontíni. Dóko sã kúvi ú donta'xa. Kuntōo nto i'a ne, ñá ku xkukídi nto —ka'an ña.

³⁵ Kué'en ká Jesuu ún siin ne, nákūtíntei ña ñu'u kãn. Íkan ña nta'a Xuva ko te kúvi ne, ña kóo ura í e dóo nto'o ña. ³⁶ Kaka'an ña:

—Uvã, uva mii ko, kuví víi nto un ntí'í. Tã'xi nto é ña kuan kōo ntó'o ko. Ntá tsi ña te vata kaa é ntio mii ko, tsí vata kaa é ntio mii nto —ka'an ña.

³⁷ Nãxee ña mí ntoo ña uni ñá'a san ne, ntákidi ña. Kidáã ne, kaka'an ñá nī Pedru:

—Simuun Pedru, ¿nté kui kakidin ntun? ¿Nté uun ura ñá nī kutiin ntun kuntitón nī ko?

³⁸ Kuntitō xnto. Kákan nto nta'a Xuva kō é ña kó'xo nto nuu í é kīni kaa. Kuãn te ntío nto é vii nto é vã'á ne, ña kúvī, tsí e kuini kúñu ntō é vii nto é kīni kaa —ka'an Jēsuu nī ña.

³⁹ Kué'en xtūku Jesuu, kúka'an ntã'ví ña nī Xuva kō né, kuan tsí ó kaka'an ñá vata tsí ó kaka'an ña dá kã'an dí'na ña. ⁴⁰ Dã náxee xtúku ña ne, ntákidi xtúku ña, tsi dóo tavī ñá ma'na. Ñá nī kutūni ini ña nté koo ka'an ñá nī Jēsuu. ⁴¹ É kúvi uni íto kue'en Jēsuu, kúka'an ntã'ví ña, ne, dã náxee xtúku ña ne, kaka'an ña:

—¿Ntákidi dúkuan ntu ntō? ¿Nto da'na ntu nto di? Xée ò tsí kukidi nto ve, tsí e xée ūra í é ntuvī ú kuenta ntá'a ña kini ntáa, divī ú é vëxkúvi ú ñatīi.

⁴² Nakuntáñī nto, k'ín o vë, tsí e vé'xi ña dikó ko —ka'an ña.

Dã tãn ña Jesuu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Dã kakã'an dúkuan Jesuú ne, xéé Júdá, uun ña'a ñá uxuvi ñá'a ña ntini'i ña. Ñá te da dīi ñá'a san nteka ña. Odo ña káa, odo ña ütun. Tō'ó dutú

nī mastrú leí ni ñatā sán ne, taxnūu ña ña'a san.
⁴⁴ Júdā sán ne, nté dī'na tīn ña nī tó'ō dutú san:

—Xoó ña'a é kā'xi ú xu'u i ne, é ñi'ni ñā. Tīn nto ña, kunteka vá'a nto ña —ka'an ña.

⁴⁵ Dā xee Júdā sán ne, ura tsí i kué'en ñā mí ntitsí Jesuu, ká'an ñā ni ñā:

—¡Mastru! —ka'an ña.

Ē'xí ña xu'u Jesuu. ⁴⁶ Kidáā né, tīn ña'a san Jēsuu.

⁴⁷ Ntá tsi uun ña'a ña ntitsí etsin ne, tāvá ña káa ñā, da é'nte tu'un ña lo'xo ñā kade tsiñu iña tó'ō dutú san. ⁴⁸ Jesuú ne, kaka'an ñā ni ūn ntíí ntíí ña'a san:

—¿Nté kuān ntu ódo nto káa ni ūtun é vextīn nto ko? ¿Vá ña du'u ntú u? ⁴⁹ Nguentúvi itúví ú ni ntō má ūkún kan, kanakuā'a ú nto ne, ña ni tīn nto ko. Ntá tsi kuān koo kuví vata koo é kūntaa é ūve na'a Tú'un Xuva kō —ka'an ña.

⁵⁰ Kidáā ne, un ntíí ntíí ña ntini'i Jēsuú ne, xtuví mii ña ña, ínu ña.

Na tí, na ínu

⁵¹ Uun na tí kuetsí sá ne, ntikīn ná Jesuu. Da mii doo kui'xín katinúu na. Tīn ña na ne, ⁵² dá xtuví mii na dóo na. Koó da kantíí na ínu na.

Tuví Jesuu ntá'a tó'ō dutu

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Íntēka ña Jesuu mí tuví dutu ñā odo nūu iña ñā Israee. Nātaká nuu un ntíí ntíí tó'ō dutu ni ñāta nī mastrú leí san. ⁵⁴ Pedrú ne, íntīkin íka ña Jesuu ún tsi da nté xee ña nú vi'í dutu ñā odo nūú san. Ítúví Pedru ni ña ntáde tsiñu iña dutu ñā odo nūú san nu kí'i kán mí ntátuní ña nchú'un kán.

⁵⁵ Tō'ó dutú san ni ūn ntíí ntíí ña tsiñu i ne, ntántukū nuu iní ña nēe é tsi'i kuétsi ña Jesuu, vata

koo é na kuvī ña, ntá tsi ña ni ní'í ña. ⁵⁶ Ñá te da dīi ña'a da'ví ña ña dovete, ntá tsi ña ni kudad̄i e ntáka'an ñá ni ña nguii san. ⁵⁷ Iō ñá nakuntáñi ña é dā'ví ña dovete Jesuu, kaka'an ña:

⁵⁸ —Tékú nti é kākā'an Jesúsú ne: “Nakatsín u xúkun ka'nu sa é de vá'a ña'a san. Tē kúvi uni ntúvi ne, naxntĩtsí u túku xukun é ña te ña'a kada vá'a ña”, ka'an kú ña —ka'an ñá'a san.

⁵⁹ Ntá tsi ña ni kudad̄i ña é un nti'í e ntáka'an ña.

⁶⁰ Kidáā ne, náakuntĩtsí dutu ñá odo nūú san mé'ñū ña'a sán ne, kaka'an ñá ni Jēsuu:

—¿Ña kivi ntu nantiko koon é kuan ō ntáka'an ña'a sa íña o? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

⁶¹ Ntá tsi Jesúsú ne, diin diin tsi katúvi ña. Nté uun tú'ūn ña ni ká'an ña. Kaka'an xtúku dutu ñá odo nūú san:

—¿Vá ñi'vin ntun é Cristu? ¿I'xá Xuva ntu ko ō? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

⁶² —Dīvī u —ka'an Jesúsú—. Kiní nto ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi, é kutúvi u diñi kua'a Uvā ko, ña dóo ka'nu san. Kiní nto ko te nainu u mé'ñū viko san ñi —ka'an Jesúsú.

⁶³ Dutu ñá odo nūú san ne, kūdiin ña é kuān ó kaka'an Jesúsú. Kātsin diin ña dú'nu ñá ne, kaka'an ña:

—Ñá vādá ntio ká ko ña'a, ña é tsi'í kuétsi ña sā'a.

⁶⁴ É tēkú nto é kuān nte kini o kaka'an ña tsí I'xá mii Xuva ko ñā ne, ¿nté ō ntádē kuení ntu nto? —ka'an ñá, tsixe'e ña ñā'a san.

Un ntií ntií ña'a sán ne, ntáka'an ña tsí kantio é kūví Jesuu.

⁶⁵ Iō ñá ne, tī'vi díí ña Jesuu. Ēdí nuu ña doo ntuxnúu ña ne, da é'ni ña ña, ntáka'an ña:

—¡Ka'an ve xoo é'ni i o! —ka'an ña.

Un tsi nte ña ntáde kuenta xúkūn sán ne, xē'e nuu ña nuu Jēsuú di.

Kaka'án Pedru tsi ñá ĩni ña xoo é Jēsuu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Dá tuví dukuān Pedru nu kí'i kán ne, xée ūun ta'nu kade tsiñu iña dutu ñá odo nūu. ⁶⁷ ĩni tun tsí katuní Pedru nchú'un kán. Kaito nteé tun ña, kaka'án tun:

—Dīvīn né, dadīi kaikan ni Jēsuu, ña vé'xi ñuú Nazaree —ka'án tun.

⁶⁸ Ntá tsi Pedrú ne, kaka'an ña:

—Ñá ĩní u ña; ntē ña katéku ko é kāka'an nto —ka'an ña.

Kidáā ne, ku'éen ña xi'i kan. Ura tsí i kána lí'xī san. ⁶⁹ ĩní ta'nu kade tsiñu iña dutú san ña ne, kaka'án tun nī ña ntāñi:

—Ña sā'á ne, ña ntini'i Jēsuu —ka'án tun.

⁷⁰ Kaka'an xtúku Pedru tsí ña'a. Da kū e ví'i ne, kaka'an ña ntāñi san nī Pedru:

—Dīvīn nti'xen é ntini'in Jēsuu. Tsí dīvīn ne, ña ñuú Galilea —ka'an ña.

⁷¹ Kidáā né, eni ntu'ū Pedru kaká'an ña:

—Na ta'xi Xuva kō é ntō'o kó tē ña te nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō e ñá ĩní u xoo é kāka'an nto —ka'an ña.

⁷² Ura tsí i ne, kána xtuku lí'xī san. Kidáā náka'an Pedru nté ō ka'an Jēsuu ni ña tsí di'na dá kána lí'xī san uvi íto ne, úni íto ka'án Pedru tsi ñá ĩni ña xoo é Jēsuu. Dā náka'an ña né, dōo éku ña.

15

Tuví Jesuu nuu Pílatu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Dā tuví ne, nātaká nuu tó'ō dutú, ni ñata, nī mastrú leí, ni ūn ntíí ntíí ña tsiñu i san, ntatín ña nté koo vií ña ni Jēsuu. Kidáā né, kī'ní ña Jesuú ne, dā kue'en ni'i ña ña mí tuví Pilatu. ² Pilatú ne, tsixe'e ña Jēsuu:

—¿Divīn ntun é Rei iña ñá Israee? —ka'an ñá, tsixe'e ñá.

—Kuān ó vatā ó kaka'an —ka'an Jēsuu.

³ Dōó titín nuu i é ntátsi'i kuétsi tó'ō dutú san Jesuu. ⁴ Kidáā ne, kaka'an xtúku Pilatu ni Jēsuu:

—¿Ñā ntu kuvi ká'an? Koton tsi ñá te da dīi núu ī e ntátsi'i kuétsi ña'a san o —ka'an ñá.

⁵ Koó dā kúdu'va Pilatú san dá ña ni ka'an kué'en tsi Jesuu.

Kaka'an ña é kūví Jesuu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Kuia kuíā dá kaxee víko e náka'an ñā'a san nté ō nakáku Xuva kō ña Israee san ñuú Egitō né, vatā xkoó ini Pílatú san ne, kanantī ñá uun ña'a ña ñu'u kutū san, ntá tsi ña'a san ntaíkan ña xōo ñá'a é ntio ña. ⁷ Titín ña'a ñu'u kutu ña viūtun san ntuvi tsikan, tsí naá ña ni ña tsiñu ī sán ne, ē'ní ña ña'a. Uun ña'a ñā né, Barabaa nani ña. ⁸ Nā te da dīi ña'á san xee ña, ntáka'an ñá ni Pílatu té nantī ña uun ña'a ña ñu'u kutu viūtun san, vatā ó de ña kuia kuia dá kakuvi viko sá'a. ⁹ Kaka'an Pílatu ni ña'á san:

—¿Ntio ntu nto é nantīi ú Rei iña ñá Israee san? —ka'an ña.

¹⁰ Tsi kūtuni Pílatu tsi tó'ō dutú san kune'u iní ña ni Jēsuu. Dukuān e ntáda ña ña kuenta ntá'a ña.

¹¹ Ntá tsi tó'ō dutú san ne, ntáka'an ñá ni ñā'a san é kā'an ñá ni Pílatu é na nantīi ña Barabaá san.

¹² Kaka'an xtúku Pilatu ni ña'á san:

—¿Nté ntu koo vií u ni ña sá'á kuan, ña e xntánteē ntó Rei iña ñá Israee? —ka'an ña, tsixe'e ñá.

13 Koó da vāntiñi ñá'a san ntáka'an ña:
—jNaxnteē ntó ña ntiká krusi kan! —ka'an ña.

14 Kaka'an Pílatu ni ña:
—¿Nté kui san? ¿Neé ntu kuetsi idé ña sá'a? —
ka'an ña, tsíxe'e ñā.

Ntá tsi dā díi díi ka vāntiñi ñá'a san ntáka'an ña:
—jNaxnteē ntó ña ntiká krusi kan! —ka'an ña.

15 Pilatú san ne, ña ni ntío ña é kūdiin ñá'a san ni
ñá, ne, nantíi ña Barābaa. Kidáā ne, kaka'an Pílatu
ni sntadún san é na kāni ña Jesuu xó'o ūme ne, dá
ntāda ña ña kuenta ntá'a sntadún san é na naxnteē
ñá ña ntiká krusi.

16 Sntadún san ne, kue'en ní'i ña Jēsuu nu kí'i vi'i
mē'ñū san. Kāna ña un ntíi ntíi sntadun, ñá ntoo
ikān, na nataká nuu ña. 17 Naxnūu ña Jesuú doo
kue'e, ne, de vá'a ña le'e e kúvi ntuku íñū né, dā
xntéku ña dikí Jesuu. 18 Ntáka'an sntadún san ni ña:
—jNtiusi o, Rei iña ñá Israee! —ka'an na.

19 Kāni na chíin dikí Jesuú ne, tī'vi díi na ña di.
Nakani iti ná nuu ña, ntaéni dikí na ña e ntaíko ñu'u
na ña. 20 Dā kúvi narkínteē ná ña ne, natāvá na doo
kue'e é nuu ña, dā náxnūu na ña doo mii ña. Kidáā
ne, kue'en ní'i na ña é naxnteē ná ña ntiká krusi.

Dā náxnūe ná Jesuu ntíkā krusi kan
(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Ítā nti'xin uun ña'a, ñá nani Sīmuun, úva
Alējandru ni Rúfu, ña vé'xi ñuú Cirene. Xe'e kuétsi
na sntadún san Simuun é na kuído ña krusi Jesuu.

22 Kue'en ní'i na Jēsuu uun itsi mí nani Gōlgota,
é kāni tú'un: Xkidiki Ntíxi. 23 Xé'ē na sntadún san
é kō'o Jesuu ntúte tinti'o íā é kadāka chó'o é nanī
mira. Ntá tsi ña ni xi'i ña. 24 Kidáā ne, náxnūe ná
Jesuu ntíkā krusi kan. Nāka'nté dava na doo ñá ne,
dā nadikí nteē na, nee é ni'i na, xé un xé un nā.

²⁵ Kaeku ñin teváa náxnteē ná Jesuu ntíkā krusi kan.

²⁶ Dā de vá'a na ta'vi rkunū e nteē na'a kaka'an nee é kuetsí ña. Díkī krusí san xntée ná ta'vi rkunū san é ūve na'a kaká'an: “Rei iña ñá Israee”. ²⁷ Xnteē ná uvi ña'a ñá du'u ntíkā krusi kán ñi é kŭví dadī ña ni Jēsuu. Uun ña'a ñā ne, ntitsí krusi ña diñi datsin Jesuú ne, uun ña'a ñā ne, ntitsí krusi ña diñi kua'a ña. ²⁸ Kuntaa vatā ó uve na'a Tú'un Xuva kō mí kaká'an: “Kuvi dadī ña ni ña kini ntáa san”, ka'an.

²⁹ Ña ntaíta ntí'xin sán ne, dōó kini ntáka'an ñá ni Jēsuu. Ntánakuiko ña dīkī ña, ntáka'an ña:

—Dīvīn é kanakatsin xukún ka'nu sán ne dá naxntītsín xtukun te kuvi uni ntúvi ne, ³⁰ nakākún miin kúñu ō ve. Ntīi nteen miin ntíkā krusí san —ka'an ña.

³¹ Tō'ó dutu ni mastrú leí san ne, narkínteē ñá Jesuú ñi. Ntánatīin mii ña:

—Kuvi nakakū ñá tuku ña'a sán ne, ntē ña kakúvi ntu ku nakāku mii ña kúñu ñā. ³² Tē Rei iña ñá Israee ntí'xe ña ne, o tē ña é taxnuu ntí'xe Xuva kō né, na ntīi ntee mii ña ntíkā krusi kan. Kidáā ne, kini ó ne, kuinti'xe kō ñi —ka'an ña.

Ntuvi ñá'a, ñá uve ni'i ña ntíkā krusi kán ne, dōó kini ka'an ñá ni ñā ñi.

Dā xi'i Jēsuu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Dā ká'ñu ntuvi ne, un tsi da nte kaeku uni kuáa ne, kŭneé da kanīi ñūxivi. ³⁴ Ura tsíkan ne, un ntīi tsī kéne Jesuu, kaká'an ña:

—Eluīi, Eluīi, ¿lama sabatani? (é kāni tú'un: Xuvā kó, Xuvā ko, ¿nté kui xtuvī mii ntó ko?) —ka'an ña.

³⁵ Dā téku ña ntāñi étsin sán ne, ntáka'an ña:

—Kini nto ña. Vata te kakana ña ña ka'án naa Xuva ko, ñá nani Elia —ka'an ña.

³⁶ Uun ña'a ñā né, kaxkainu ña kue'en ña, kuxnúu nto'o ña ti'nti dóo san iní ntute tinti'o ía, dā xnuu ntído ña dikí útun, dā xe'é ña é kō'o Jesuu. Kaka'an ña:

—Na koo mii nto ñā. Koto o ve te kī'xi ntí'xe Eliá san é nāntii nteé ña ña ntiká krusi kan —ka'an ña.

³⁷ Kidáā né, kāchu'u ntāa Jesuu, ntí'xi nuu kakan inī ñá ne, xí'i ñā. ³⁸ Ntáta ntāa dôxi é rkaa íko má ūkún ka'nu san. Nte dikí i un tsi nte xe'e i ntíi. ³⁹ Uun tó'ō é uun sientu sntadún san ntitsí ña nuu Jēsuu. Dā iní ña nté ō xi'i Jēsuú ne, kaka'an ña:

—Nuu é ntāa ntí'xe i é ña sāl'á ne, l'xá Xuva ko ñā —ka'an ña.

⁴⁰ Ntaíto díto ika ñadī'í san di. Ikān ntāñi Maria Madálena, María, di'i Sāntiau lú'nti ni enī ñá Joseé, ni ñadī'i, ñá nani Salūmeé di. ⁴¹ Ñadī'í sa'á ne, ntántikin ñá Jesuu é xntii ña ñā da itúvi ña ñuú Galilea. Dōó titín ka ñadī'í, ña xee ni'i Jēsuu ñuú Jerusaleen, ntāñi ñá di.

Dā intú'xi Jesuu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Dā kuáa ntuvi vierné san, ntuvi é koo tú've tsí utén ne, ntuvi iō dá'na, ⁴³ xée Jōsee, ña vé'xi ñuú Arimatea. Ña sāl'á ne, dōó ntaíko ñu'u ña'a san ña, tsí ña tsiñu i ña. Kantétu ña ntūvi dá kada kú've Xuva kō. Naxnuu ka'xi ñā nima ñá ne, kué'en ñā mí tuví Pilatu é ntākan ña kúñu Jēsuu. ⁴⁴ Koó dā kúdu'va Pilatú san tsí e xi'i Jēsuu. Kāna ña tó'ō sntadún san, tsixe'e ña ña tē nuu é ntaā i é xi'i Jēsuu.

⁴⁵ Kaka'an tó'ō sntadún san tsí nuu é ntaā i.

Kidáā ne, xé'e Pilatu ítsi é na nākuní'i Joseé san kúñu Jēsuu. ⁴⁶ Joseé san ne, ñii ña doo vá'a é nāxnuu ta'án ña Jesuu. Nántii ntēé ña ña ntiká krusi kán, dā nāxnuu tá'an ña ña doó san, dā xtúvi ntuvē ñá

ña iní ñañā mí ete nuu ña ini xuú san. Xnuu nti'u ñá xi'i ñañā san uun xuú ka'nu. ⁴⁷ Maria Madálena ni María, di'i Jōséé ne, ntāñi ña, ntaíto dito ña mí kaintú'xi Jesuu.

16

Dā ntóto Jesuu

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Dā ntí'i ntuvi dá iō dá'na ne, Maria Madálena, María, di'i Sāntiau lú'ntī sán, ni Salūmeé ne, ñii ña cho'o e dóo vá'a ñe'e é da'vi ña ata dóo é nuu ta'an kúñu Jēsuu. ² Tēvaá du'va tsi da vé'xi tuví ntuví domingú san ne, kué'en ñadí'í san nú ñañā Jēsuu.

³ Ntánatíin mii ñā:

—¿Xoó ntu kuvi naxtuvī xio i xuu ka'nú san é kantí'u núu xi'i ñañā san? —ka'an ña.

⁴ Dā íto ña ne, ñá kantí'ú ka xuu ka'nú san xi'i ñañā san. ⁵ Kí'vi ña iní i kán né, iní ña tsí tuví uun ñatíí diñi kua'a ñañā san. Nuú ña doo kani, doo kui'xin. Ña dí'í san ne, dōo u'ví ña. ⁶ Kaka'an ñátíí san ni ñā:

—Ñá ku u'vī nto. Iní u tsí ntánantuku nto Jēsuu, ña ñuú Nazaree, ña é intée ntiká krusi kan. Xôxó ka ña í'a. É ntōto ña. Koto nto mí inuu ntú'xi ña. ⁷ Kue'ēn ntó, kukoto nto Pedrú, ni ña ntini'i Jēsuu, tsí e dí'na ña kodo nuū ñá nu'u ñá ñuú Galileá ne, ikan nakiní ntó ña, vatá ó káka'an ñá ni ntō —ka'an ñátíí san.

⁸ Ntaka ñadí'í san nú ñañā kán ne, koó dā ntaínu ña kue'en ña. Un vá'a tsi ntaní'í ña, tsí dóo ntaú'vī ña. Nté uun ña'a ña ni ka'an ní'í ña, tsí dóo u'ví ña.

Dā xee Jēsuu mí ntitsí Maria Madálena

(Jn. 20:11-18)

⁹ Dā ntóto Jesuu ntuvi domingú ne, di'na ntii díto ña nuu Mária Madálena, divi ñā é natāva Jesuu ú'xē

é ña vá'ā san é ñū'u nima ña kídaā. ¹⁰ Kué'en Māriá san mí ntoo ña ntini'i Jēsuu. Dōó ntoo nta'xa ña ne, dōo ntaéku ña. Kaka'an Maríá san ni ña tsí e ntóto Jesuu. ¹¹ Ntá tsi da téku ña é kántító Jesuú ne, ñá ni kuinti'xe ña ña. Kuān te kaká'an Maríá tsí mii ñā íni ña Jesuú ne, ñá ni kuinti'xe ña ña.

*Uvi ñá'a ña ntini'i Jēsuu íni ña ña
(Lc. 24:13-35)*

¹² Rkontúví ne, ntii dító xtúku Jesuu nuu uvi ñá'a ña ntini'i ña da ntaíka ña itsi má ku'u kán, ntá tsi e túku ito ña. ¹³ Ntuvi ñá sá'á ne, kué'en ña, kūkóto ña ña nguii sán tsi íni ña Jesuu. Ntá tsi ña ni kuinti'xe ña ña di.

*Kaka'an Jēsuu ni ña ntini'i ñā nté koo víi ña
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)*

¹⁴ Rkontúví ne, ntii dító Jesuu mí ntoo u'xi íin ña'a ña ntini'i ñā, ntaé'xi ña. Dē tíi Jesuu ni ña tsi dóo ka'xī nima ñá, tsi dóo lo'o ñā é kuinti'xe ña e ntóto ña, kuān te ntáka'an ñá'a san tsí é íni ña ña. ¹⁵ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kue'ēn ntó ve, kuka'an nto tú'ūn va'á san kuenta iñá ko ni ūn ntíí ntíí ña'a san dá kanií ñūxivi. ¹⁶ Xoó ña'a é kuinti'xe ña ne kutsi ntute ña ne, nakākú Xúva ko ñā. Ntá tsi xoó ña'a, ña é ña kuinti'xe i ne, ñá kada ka'nū iní Xuva ko ni ña kuētsí ña. ¹⁷ Xoó ña'a é kuinti'xe ña ne, kuvi víi ña nakuitā ñá e ña vá'ā san kuenta iñá ko. Kuvi ka'an ña tú'ūn xee e ñá ini ña. ¹⁸ Te kurkāa ña koó ne, o te kō'o ña é kadāka cho'o é kaxi'i ó san ne, ña kúvī ña. Tíin nta'a ñā ña nchokuví ne, ntuvá'a ña —ka'an ña.

*Dá kūntáa Jesuu é dukún kán
(Lc. 24:50-53)*

19 Kidáā né, dā kúvi ka'an Tó'o ko Jēsuu ni ña ntini'i ñā ne, kúntāa ña e dukún kán, kunakutúvi ña diñi kua'a Xuva kō. 20 Ña ntini'i ñā ne, kué'en ña, kūka'an ña tú'ūn va'á san iña Jēsuu dá kanii ñūxivi. Tō'ó ko Jēsuú ne, xntii ña ñā ne, xé'e ñā é kūtuni ñá'a san tsí nuu é ntaā i é ntáka'an ñá, tsi xé'e ñā é kūvi víí ña nuu i e dóo na'nu san. Kuan tsī kaa é kā'án u ni ntō.

**Tū'ún xuva kō vatā ó ntáka'an ña ñuú
Coatzospan
New Testament in Mixtec, Coatzospan
(MX:miz:Mixtec, Coatzospan)**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Coatzospan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Coatzospan

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

8f775598-56d9-56fd-966e-15e054d2f275